

Måndagen den 15 maj

Måndagen den
15 maj 1972

Kl. 11.00

*Ang. forskningsbe-
redningens arbete
m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av fru andre vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollen för den 3, 4 och 5 innevarande månad.

§ 2 Ang. forskningsberedningens arbete m. m.

Herr statsministern PALME erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Nordstrandhs* (m) den 11 januari framställda interpellation, nr 4, till herr statsrådet Moberg, dels herr *Richardsons* (fp) den 11 januari framställda interpellation, nr 12.

Svaret hade före sammanträdet i stencil utdelats till kammarans ledamöter och herr statsministern Palme lämnade nu en kort sammanfattning av innehållet.

Det stencilerade svaret var av följande lydelse:

Fru talman! Herr Richardson har frågat mig om forskningsberedningen fyllt den uppgift den avsågs få vid dess inrättande, vilka förändringar av betydelse som har genomförts beträffande forskningsberedningens sammansättning, arbetsformer och uppgifter, samt om det från regeringens sida föreligger en medveten strävan att övergå från en övergripande till en s. k. sektoriell forskningspolitik.

Herr Nordstrandh har frågat statsrådet Moberg om regeringen bedömer det vara av betydelse att det för samverkan och långsiktig planering finns ett organ med överblick över hela forskningsområdet och, om så bedöms vara fallet, om den nuvarande forskningsberedningen med sin sammansättning och sina arbetsformer kan anses fylla denna uppgift eller om den bör ersättas med ett centralt organ, som ansvarar för forskningen och initierar en forskningspolitisk debatt.

Båda interpellationerna kommer att besvaras i detta sammanhang.

Samhällets insatser på forsknings- och utvecklingsområdet har ökat mycket kraftigt under 1950- och 1960-talen. Under tiden 1960–1970 beräknas de statliga utgifterna ha ökat tre å fyra gånger snabbare än tillväxten i BNP. Denna satsning har hittills främst varit inriktad på teknik och naturvetenskap, av värde främst för produktionen, men även på medicinen av värde främst för den enskilda människan. För närvarande torde de årliga statliga utgifterna kunna beräknas till inemot 1,5 miljarder.

Utvecklingen inom den samhälleliga forskningssektorn utmärks av en stegrad strävan att ta forskningsresurser i anspråk för att förverkliga en önskad samhällsutveckling. Det är människornas behov av tryggare arbeten, bättre arbetsmiljö och yttre miljö, säkrare trafik osv. som i ökad utsträckning får styra användningen av forskningsresurserna. Att koppla samman individens behov med näringslivets ställer krav på en utbyggd planering av all forskning som påverkar vårt samhälle.

En väsentlig del av forskningen i vårt land bedrivs inom näringslivet och till detta anknutna forskningsinstitutioner. Den forskningspolitiska planeringen måste därför innefatta ett samarbete mellan samhällets organ och näringslivet. Så sker bl. a. genom styrelsen för teknisk utveckling, till vars uppgifter hör att främja industrins innovationsnivå och tekniska kvalitet, inom forskningsråd och inom andra samhällseliga organ för att driva och främja forsknings- och utvecklingsarbete där industrins verksamhet berörs. Här kan bl. a. miljöforskningen nämnas.

Forskningsberedningen inrättades 1962 för att tjäna som forum för samråd om den långsiktiga forskningspolitiken. I beredningen, som utgör ett rådgivande organ åt regeringen, ingår forskare, företrädare för teknik och näringsliv och representanter för viktig samhällsverksamhet. När beredningen tillkallades 1962 uttalades att de organisatoriska formerna för de åsyftade samråden fick bli föremål för omprövning på grundval av den praktiska erfarenheten. Så har också skett. 1969 ombildades beredningen varvid antalet ledamöter minskades från 30 till 20. Samtidigt vidgades beredningens kontaktyta genom att även företrädare för arbetstagarna numera ingår i beredningen.

Ett väsentligt inslag i beredningens arbete består i att uppmärksamma behovet av utredningar och ta upp diskussioner, som kan belysa läget och utvecklingstendenserna på olika forskningsområden och ge underlag för fortlöpande analyser av forskningsbehoven på skilda samhällsområden. Därigenom kan förändringar i forskningens karaktär avspeglas, vilket har betydelse för överväganden om behovet av nya organisatoriska former för forskningsverksamheten. Jag kan bl. a. nämna att miljövärdsforskningen tidigt togs upp till diskussion i beredningen. Vidare har samhällsforskningens läge och behov utretts. Exempel på mera allmänna forskningspolitiska frågor är beredningens diskussion om kriterier för forskningsprioriteringar och om forskning och kreativitet. För närvarande utreder en arbetsgrupp efter initiativ och förberedande diskussioner i forskningsberedningen frågor om framtidsforskningsstudier i Sverige och framtidsstudiernas roll för långsiktig planering på olika områden. Bland mera speciella ämnesområden som behandlats av forskningsberedningen kan nämnas organisk kemi, jordbruksforskning, modern biologi, materialforskning, vetenskaplig dokumentation och humanistisk forskning. Sveriges deltagande i internationellt och nordiskt forskningssamarbete har flera gånger behandlats.

Det behov av samlad överblick och samråd rörande den långsiktiga forskningsutvecklingen som var bakgrunden till inrättandet av forskningsberedningen har ytterligare understrukits av de gångna tio årens ekonomiska och sociala utveckling. Genom forskningsberedningens arbete har enligt min mening behoven av samråd och samordning kunnat i väsentlig mån tillgodoses.

Övervägandena i forskningsberedningen intar således en framskjuten plats i planeringen av samhällets åtgärder på forskningsområdet. I följd av sin karaktär av rådgivande organ består forskningsberedningens påverkan av forskningspolitiken i den sakkunniga genomlysning av problem och frågeställningar som framkommer i dess diskussioner. Den slutliga utformningen av samhällets forskningspolitik fastställs av statsmakterna,

genom politiska beslut under politiskt ansvar.

Samhällets grundläggande strävan att skapa samstämmighet mellan forskningsverksamhetens inriktning och samhällets behov, dvs. ytterst de många människornas behov, ger forskningspolitiken en klar målinriktning.

Genomförandet av forskningspolitiken måste ske med hänsyn till de vitt skilda aktiviteter som ryms inom forskningsverksamheten och med deras närmare eller fjärrare anknytning till förutbestämda mål. Ett ofrånkomligt inslag i forskningsbilden är vidare att även sådan forskning behövs som inte kan eller skall styras. En grov indelning av verksamheten kan göras i grundforskning och tillämpad forskning och utvecklingsarbete.

Den tillämpade forskningen och utvecklingsarbetet kan ses som en del av det samhällsområde dess tillämpningar avser. Samhällsområdets behov och målsättningar ger ett fast underlag för planering av omfattning och inriktning av forskningen. Forskningspolitiken får i dessa fall en sektoriell tillämpning. Det har krävt en förnyad och utbyggd forskningsorganisation, varigenom särskilda forskningsresurser anvisats för viktiga samhällsområden. Styrelsen för teknisk utveckling och utvecklingsbolaget utgör viktiga instrument i det näringspolitiska arbetet. På miljövårdsområdet har naturvårdsverket till sitt förfogande fått ökade resurser för att främja forskning på strategiska områden. Nyligen har institutet för social forskning inrättats för att skapa vidgat underlag för en utveckling av de arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska instrumenten. För bl. a. forskning på arbetsmiljöområdet har en arbetarskyddsfond inrättats. Sedan länge finns en samordnad forskning på försvarsområdet liksom när det gäller atomenergi. På utbildningsområdet har under 1960-talet i snabb takt byggts upp betydande resurser inom skolöverstyrelsen och universitetskanslersämbetet för ett målinriktat forsknings- och utvecklingsarbete. Likartade strävanden har initierats på hälso- och socialvårdsområdet.

Grundforskningens has utgörs traditionellt av universitetens och högskolornas resurser. Denna är och bör vara autonom – självreglerande – utan statlig styrning. Den forskningspolitiska planeringen är främst inriktad på den huvudpart av forskningsresurser – man brukar räkna med 4/5 i industriländerna -- som till stor del är tillämpad forskning och som ligger utanför universitetssektorn. Samhällets inflytande över universitetsforskningen är begränsat till statsmakternas beslut om inrättande och inriktning av forskartjänster. Hur de så tillskapade resurserna skall användas bestämmer därefter forskarna själva. Enligt min mening är detta en ändamålsenlig ordning. Samhället har behov av vitaliteten i en grundforskning som får utvecklas i enlighet med sina egna förutsättningar. Det är denna grundforskning som alstrar förutsättningarna för all målinriktad forskning. Den behövs också för att ge väsentliga bidrag till den debatt om värderingar och mål för samhällsutvecklingen som ständigt måste pågå i en demokrati. Från dessa utgångspunkter tillgodoser den av forskarna själva inriktade grundforskningen ett allmänt samhällsbehov.

Under efterkrigstiden har i vårt land forskningsråden tillkommit för att rikta ökade resurser för grundforskning mot sådana områden där det

Nr 78

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. forskningsbe-
redningens arbete
m. m.*

Mandagen den
15 maj 1972

*Ang. forskningsbe-
redningens arbete
m. m.*

är möjligt att klarare urskilja de samhällliga behoven. Forskningsråden har visat sig vara värdefulla instrument i det på sociala behov inriktade samspelet mellan samhälle och grundforskning vid universitet och högskolor. Deras roll kan ändå behöva utvärderas och preciseras. Regeringen kommer inom kort att i enlighet med riksdagens önskan tillsätta en utredning om forskningsrådsorganisationen. Utredningen skall se över rådens verksamhet, beslutsformer och sammansättning. En viktig uppgift blir att överväga i vilka former företrädare för allmänna intressen bör medverka vid rådens avvägningar.

Statsmakterna har att ange de forskningspolitiska ramarna för forskningsrådets verksamhet.

Vid forskningsrådets bedömningar av ansökningar om ekonomiskt stöd är det vetenskapliga värdet av olika projekt ett väsentligt kriterium. Tillämpningen av principen att de vetenskapligt sett bästa projekten skall stödjas och sådana områden främjas, där vi har de bästa forskarna, är sannolikt en garanti för att rådets medel kommer till bästa användning. Även samhällliga motiv måste komma med i totalbilden vid rådets bedömning av anslagsfördelningen.

Regeringen har uttalat att det i dagens läge är mest angeläget att sådan forskning stimuleras som kan bidra till att förbättra den enskildes livsvillkor i den tekniskt och socialt föränderliga samhällsmiljön. Det innebär att socialvetenskaperna och livsvetenskaperna — grundläggande biologisk och medicinsk forskning och dess tillämpningar i vidaste bemärkelse — kommer att inta en framträdande plats i de kommande årens forskningsprogram.

Forskningspolitikens huvuduppgift är att — genom samråd och kontakt, genom beslut om resurser och organisation — åstadkomma att de samhällliga satsningarna på forskningsområdet står i samklang med de mål som i demokratisk ordning lagts fast för samhällsutvecklingen i stort. Att söka formulera en härifrån skild forskningspolitik — och att från den utgångspunkten genom ett särskilt administrativt organ planera forskningen — är liktydigt med att söka åstadkomma en icke önskvärd isolering av forskningsverksamheten från samhällets behov. Den syn på forskningen såsom en potentiell kraftkälla i utvecklingen av alla samhällsområden som legat till grund för utbyggnaden av samhällets forskningsresurser under 1950- och 1960-talen skulle genom en sådan avskild forskningspolitik sättas ur spel. Det skulle enligt min mening leda till en sämre hushållning med våra knappa forskningsresurser och därmed minskade möjligheter att förbättra människornas villkor i arbets- och samhällsliv.

Herr NORDSTRANDH (m):

Fru talman! Jag ber för min del att få tacka statsministern för svaret på interpellationerna. Med tillfredsställelse antecknar jag att statsministerns svar gjorts långt och utförligt, något som frågans vikt också motiverar. Att vi sedan inte är ense i allt om även i mycket är en annan sak, och det hade väl närmast förvånat, för att icke säga konfunderat, herr Palme om jag bara instämde. Svarets tacknämliga utförlighet för med sig att även jag för den allsidiga belysningens skull måste ge en relativt fyllig

redogörelse för den position jag och mitt parti intagit och intar, framför allt vad beträffar kravet på en översyn av forskningsberedningens uppgifter, arbetssätt och inflytande.

Att forskningspolitiken är av betydelse för ett lands materiella och kulturella utveckling torde vara oomstritt. Beslut i centrala forskningspolitiska frågor påverkar på lång sikt samhället i dess helhet. Inställningen till forskningen och därmed till vetenskapens roll i samhället blir alltmer avgörande för ett lands utveckling. En satsning på intensifierad forskning och på ökat utnyttjande av forskningens resultat i samhällets tjänst, vilket även statsministern gör sig till talesman för i sitt svar, förutsätter att forskningen *planeras* i betydligt större omfattning än hittills. Försummelser på detta område kan leda till långt värre störningar i människans och naturens samspel med tekniken än vi hittills upplevt. Brister i planeringen kan också medföra att tekniken inte längre – för att nämna något – förmår befordra ekonomiskt framåtskridande, höjd levnadsstandard, ändamålsenliga kommunikationer och förbättrad information. Frågan är om vi i vårt land fått det rätta greppet om forskningsplaneringen och verkligen uppfyller, som statsministern säger i sitt svar, "krav på en utbyggd planering av all forskning som påverkar vårt samhälle".

I en moderat partimotion till 1970 års riksdag behandlades ingående de beslut man har att fatta vid forskningsplaneringen, alltifrån frågan om hur stor del av bruttonationalprodukten som skall tas i anspråk för forsknings- och utvecklingsarbete till avvägningen mellan enskilda forskningsprojekt. Alla dessa beslut tillsammans ger en samlad bild av landets forskningspolitik.

Många frågor inställer sig vid ett studium av den svenska forskningens och forskningsplaneringens organisation. Låt mig peka på några.

1. Är t. ex. beslutsfattandet i dag förlagt till lämpliga nivåer? Det måste slås fast, givetvis, att det är de politiskt valda organen som skall besluta på sådana punkter där den allmänna forskningspolitiska målsättningen är av avgörande betydelse. Däremot synes det olämpligt med en alltför stark styrning när det gäller omsättningen av de principiella besluten i praktiken, där t. ex. vetenskapliga ställningstaganden bör vara avgörande. Frågan är om den ganska oöverskådliga ordning, som i dag enligt många råder, är den lämpligaste. Förekommer en onödigt stark styrning på sådana områden där en delegering vore mera ändamålsenlig? Förekommer det omvänt att vissa beslut fattas på en alltför låg nivå i sådana frågor som bör avgöras genom centrala politiska beslut? Vilka förändringar i nuvarande ordning vore ägnade att skaffa ett bättre system?

2. Finns förutsättningarna för den principiella forskningspolitiska debatt som måste läggas till grund för utformandet av den nationella forskningspolitiken? Erforderliga förutsättningar är t. ex. en tillfredsställande faktaredovisning angående den nuvarande situationen och utvecklingen inom forsknings- och utvecklingsverksamheten, vidare en systematisk prognosverksamhet som underlag för bedömningen av den kommande utvecklingen och slutligen en redovisning av alternativa lösningar av de forskningspolitiska problemen med en så gott sig göra

Nr 78

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. forskningsbe-
redningens arbete
m. m.*

låter tillfredsställande analys av deras innebörd i olika avseenden. Många menar att det föreligger brister i det avseendet.

3. Har samhällets organ för planering av forskningspolitiken, för stöd till forsknings- och utvecklingsverksamheten och för samverkan mellan olika intressenter den lämpligaste utformningen? Man kan t. ex. betvivla ändamålsenligheten i forskningsberedningens målsättning, status- och arbetsformer. De initiativ för en planering och samordning av forskningen som togs vid 1960-talets början i och med inrättandet av forskningsberedningen *horde* ha utgjort ett första steg mot en utbyggd organisation för forskningsplanering. Så har emellertid, efter vad jag kan förstå, inte skett. I stället har forskningsberedningen – jag delar alltså inte statsministerns höga uppskattning av densamma – alltmer kommit i skymundan. De avgörande besluten om forskningen har kommit att fattas inom regeringen utan att alla de som – med hänsyn till att inte bara staten har ansvar för samhällsutvecklingen – har ett legitimt intresse att delta i forskningsplaneringen fått reellt tillfälle till detta.

4. Utnyttjas de medel som satsas på forskning och utvecklingsarbete så effektivt som möjligt? Är organisationen av forskningsenheterna sådan att avsikten med satsningen kan fullföljas på bästa sätt? Man kan som exempel på brister i det här avseendet peka på forskarnas arbetsförhållanden och arbetsuppgifterna för innehavarna av högre forskningstjänster. Det är av vikt att se till att forskarna får tillfälle att så mycket som möjligt ägna sig åt just forskning. Dyliga aspekter berör, efter vad jag kan förstå, herr Palme inte i sitt svar. Mindre tillfredsställande är också den utveckling som forskningsråden undergått. Den flexibilitet som ursprungligen kännetecknade forskningsråden synes till stor del ha gått förlorad.

5. Utnyttjas forskningsresultaten på effektivast möjliga sätt? På den punkten har under senare år ett antal åtgärder vidtagits för att åstadkomma bättre förhållanden, och ännu fler förslag till åtgärder har framförts. Att man här skulle kunna komma längre än hittills får väl ändå anses ganska säkert.

Det som jag nu beskrivit och delvis kommenterat i förhållande till interpellationssvaret ledde fram till partimotionen år 1970, i vilken föreslogs en total och förutsättningslös översyn av den svenska forskningens och forskningsplaneringens organisation. Kravet upprepades i en ny partimotion 1971 och resulterade då i att utbildningsutskottet förordade att i första hand forskningsrådets sammansättning och organisation i övrigt samt befogenheter och ställning i relation till myndigheter och andra instanser som har forskningsansvar utreds genom en parlamentariskt sammansatt utredning eller i annan ordning. Detta som blev 1971 års riksdags beslut, vilket i dagarna effektuerats av regeringen enligt tidningsmeddelande, måste emellertid ändå betraktas som en etapp. Övriga problemkomplex såsom forskningspolitikens mål, forskningens planering och organisation i sin helhet liksom prioriteringsproblemen måste, om även i en genomgripande utformning, övervägas och överses inom en snar framtid. Kan statsministern tänka sig en sådan fortsättning? Forskningsberedningens sammansättning och arbetssätt kan i så fall inte förbigås.

Den nu dominerande forskningspolitiska synen i vårt land tycks

betona anknytningen av forskningen till samhällets olika mål. Detta är i och för sig riktigt, men man blir kanske något betänksam när detta medför att forskningspolitiken, som statsministern underströk i sitt svar, får en alltför sektoriell tillämpning. Följden därav blir, kan åtminstone bli, att anslagstilldelningen löper risken att bedömas separat inom varje sektor. För samverkan och långsiktig planering behövs då mer än någonsin ett organ med överblick över hela forskningsområdet och -- som jag måste se det -- med en viss styrkraft.

Frågan måste alltså ställas på sin spets på detta sätt: Är den nuvarande forskningsberedningen tillfyllest med sina nuvarande uppgifter, sin nuvarande sammansättning och med sina nuvarande arbetsformer?

Forskningsberedningen fyller i år tio år. Den tillkom för att bl. a., som det heter i statsrådsprotokollet och som statsministern delvis i sitt svar berörde, få till stånd en samordning av statens och näringslivets insatser på grundforskningens, den tillämpade forskningens och det industriella utvecklingsarbetets område. I den skulle ingå forskare och företrädare för näringslivet och annan viktig samhällsverksamhet för att på så sätt utgöra ett forum för samråd om den långsiktiga inriktningen av den svenska forskningspolitiken. En särskild arbetsgrupp, också den under statsministerns ledning, skulle upprättas för att inom statsrådsberedningen förbereda behandla frågor av betydelse för regeringen vid utformningen av forskningspolitiken.

Så startade man verksamheten, och få torde -- förutom statsministern -- vilja framträda och säga att den blev särskilt framgångsrik och resultatavsättande. Kritik har framförts från många håll också här i riksdagen. Beredningens existens har varit okänd för de flesta. Efter sju år skedde i början av 1969 ett försök till uppräckning genom en som det heter ombildning av forskningsberedningen. Statsministern har kortfattat nämnt detta i sitt svar. Beredningen skulle även i fortsättningen ledas av statsministern, och ledamöterna, nerbantade till 20, skulle representera forskning, teknik och näringsliv.

Den tidigare arbetsgruppen inom statsrådsberedningen skulle upphöra, och i dess ställe skulle komma *en* särskild sakkunnig med uppgift att biträda med handläggning av forskningsfrågor inom statsrådsberedningen. Man kan fråga sig om forskningsberedningens verksamhet, inflytande och förmåga till övergripande samlad överblick stärkts genom den s. k. ombildning som enligt min uppfattning inte var mycket till ombildning.

Statsministern menar att behovet av samråd och samordning kunnat i väsentlig mån tillgodoses genom forskningsberedningens arbete. Ett studium av protokollen från sammanträdena under 1970 och 1971, inalles åtta stycken, varav fem under 1970, ger knappast den bilden. Något protokoll från ett sammanträde i januari 1972 förelåg inte i början av mars då jag efterfrågade ett sådant. Verksamhetsberättelsen för forskningsberedningen under 1970 utgick först i september 1971, och verksamhetsberättelsen för 1971 beräknas föreligga med samma tidsutdräkt.

Berättelsernas syfte är att ge olika myndigheter en allmän information om det arbete som bedrivs inom beredningen. Färsk är informationen alltså inte när den går ut.

En genomgång av sådana här mer eller mindre nakna handlingar säger givetvis inte, långt därifrån, allt om ett organs betydelse och genomslagskraft. Det är jag fullt medveten om. Men mycket tyder dock på att dess betydelse som beredningsorgan är alltför ringa. Under alla förhållanden intar forskningsberedningen inte, det kan man väl ändå säga, en central roll i den forskningspolitiska debatten i vidare bemärkelse och synes långt mindre initiera en sådan, något som ju är en inte föraktlig uppgift.

Från forskarkåll har klart understrukits att forskningsberedningen fått en svagare ställning i Sverige än motsvarigheter utomlands. Jag kan inte bedöma det, men jag vill alltså ha sagt det på grundval av informationer som har nått mig. Forskningsberedningen har huvudsakligen, har man sagt, blivit ett diskussionsforum. Vad däremot den särskilde sakkunnige i statsrådsberedningen utråder, förordar och eventuellt kan bestämma undandrar sig mitt och andra icke initierades bedömning, men han utgör ju ensam inte forskningsberedningen.

Beredningens kontaktyta har, säger statsministern, vidgats "genom att även företrädare för arbetstagarna" – jag förmodar två – "numera ingår i beredningen". Det är riktigt. Men vilka företrädare för andra allmänna samhällsintressen står att finna i ledamotslistan utöver ett antal ämbetsmän av typen generaldirektörer? I klartext: Vilka är företrädare för de vidare samhällsintressen som exempelvis politiker brukar företräda?

Forskningspolitikens huvuduppgift är, säger statsministern i slutet av svaret, att "åstadkomma att de samhälleliga satsningarna på forskningsområdet står i samklang med de mål som i demokratisk ordning lagts fast för samhällsutvecklingen i stort. Att söka formulera en härifrån skild forskningspolitik -- och att från den utgångspunkten genom ett särskilt administrativt organ planera forskningen -- är liktydigt med att söka åstadkomma en icke önskvärd isolering av forskningsverksamheten från samhällets behov."

I bästa fall är detta dunkelt, i sämsta fall är det inte riktigt hyggligt sagt. Hur kan en fråga, om inte forskningsberedningen bör ersättas med ett centralt organ av annan typ som bättre än det nuvarande kan ansvara för forskningen och initiera en forskningspolitisk debatt, tolkas på det sättet?

Ingenjörsvetenskapsakademien har i sitt yttrande över utredningarna om samordnad teknisk forskning och försvarsforskning rekommenderat att den nuvarande forskningsberedningen ersätts med ett annat rådgivande och planerande organ för hela forskningssektorn, ett organ som skall ha möjlighet att behandla och avge yttranden i långsiktiga planerings- och avvägningsfrågor. Det innebär dock inte, betonar akademiens verkställande direktör, att akademien önskar en stark central styrning av all forskning.

Jag för min del föreställer mig inte i första hand något mer eller mindre självhärligt departement eller liknande utan en planering av något slag som mer gör skäl för namnet och arbetar intensivare. Det skulle vara lika långt från att, som statsministern säger, föra en avskild forskningspolitik som utbildningsdepartementet är, föreställer jag mig, från att föra en isolerad och avskild utbildningspolitik som minskar möjligheterna "att förbättra människornas villkor i arbets- och samhällsliv", för att citera

vad statsministern säger i svaret. Är ändå inte tiden inne, herr statsminister, att göra en förutsättningslös översyn av forskningsberedningens uppgifter och arbetsformer?

Herr RICHARDSON (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka herr statsministern för svaret på min interpellation. Det var visserligen en fyllig och intresseväckande redogörelse för principerna för regeringens forskningspolitik, men de konkreta frågor jag ställde beträffande den faktiska verkligheten, t. ex. förändringar i forskningsberedningens sammansättning, blev i stort sett obesvarade. Jag framförde vidare den uppfattningen, som inte bara är min egen, att forskningsberedningen på senare tid faktiskt förlorat i betydelse. Jag syftade bl. a. på att samordningen av de till olika samhällssektorer destinerade resurserna blivit mindre effektiv liksom att samordningen av statens och näringslivets insatser på forskningens område försvagats.

Då jag inte fått något svar på dessa frågor får jag – för att provocera statsministern till en reaktion – lov att nu presentera de indicier som jag grundat mig på.

Mot bakgrunden av statsministerns redogörelse för den starka inriktningen på en sektoriell forskningspolitik är det självfallet av särskilt intresse att få veta vilken samordnande funktion forskningsberedningen i praktiken har haft och för närvarande har. För att en effektiv samordning skall komma till stånd krävs rimligtvis att de olika sektorer som bedriver, beställer eller på annat sätt främjar tillämpad forskning är aktivt engagerade i forskningsberedningen. I direktiven till beredningens arbete inför dess start 1962 fastslogs följande arbetsordning: "Vid beredningens sammanträden, som bör ledas av statsministern, bör därjämte övriga statsråd som beröres av de frågor som behandlas, främst cheferna för försvars-, finans-, ecklesiastik-, jordbruks- och handelsdepartementen närvara."

Statsrådet Palme, som ju tog aktiv del i forskningsberedningens tillkomst, utvecklade den tanken vidare i en riksdagsdebatt år 1965. Avsikten med forskningsberedningen var, framhöll herr Palme, att man "skulle skapa direkt kontakt mellan forskningens företrädare och regeringen, framför allt med de regeringsledamöter som hade områden av speciell betydelse ur forskningssynpunkt. Meningen var att regeringsledamöterna därigenom skulle få en injektion i sitt arbete, kunskap om forskningens aktuella utveckling och stimulans till att reparera de brister som alltid måste finnas i ett dynamiskt samhälle."

Statsrådet Palme fäste stor vikt vid att forskningsberedningen skulle vara en stimulerande kraft inom kanslihuset och menade, att det skulle vara olyckligt om den bleve en från övrig kansliverksamhet avskild avdelning. Man skulle då riskera att av ett hjärta skapa en blindtarm, och det skulle ju inte främja forskningen.

Inför denna deklaration frågar man sig naturligt nog hur det blivit med denna stimulerande kraft, om finansministern och hans kolleger fått den injektion de skulle behöva, om hjärtat förblivit ett hjärta och inte förvandlats till något så betydelselöst – om än inte alltid harmlöst – som en blindtarm.

Nr 78

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. forskningsberedningens arbete
m. m.*

Jag har gått igenom årsredogörelser och dessutom de protokoll från forskningsberedningens sammanträden från år 1971 som varit tillgängliga och funnit att av de fem departement som enligt 1962 års direktiv borde medverka så var det endast ett enda departement som var representerat förra året, nämligen utbildningsdepartementet. Det finns inget som tyder på att de varit så mycket flitigare förr. Man undrar självfallet varför de övriga departementscheferna inte varit med. Har forskningsberedningen trots allt inte blivit det pulserande hjärta som man hoppades på? Eller har – mera prosaiskt uttryckt – kanske tanken på en samordnad och övergripande forskningspolitik i praktiken ersatts med en satsning på sektorsbunden forskning, knuten till fackdepartementen?

Ett annat tecken på forskningsberedningens minskade betydelse utgör det förhållandet att antalet sammanträden minskat ganska markant. Under förra året var det enligt vad jag kunnat finna endast tre sammanträden. Detta är desto märkligare som ett av skälen till den minskning av antalet ledamöter som företogs 1969 var en önskan att kunna hålla fler sammanträden.

Det kan också noteras att den redogörelse som tidigare infördes i riksdagsberättelsen inte längre finns med. Jag vet inte hur man skall tolka denna förändring. Är det kanske en önskan att hålla riksdagen helt utanför beredningens arbete, eller är det i stället ett tecken på att det inte finns något av intresse att redogöra för?

En annan konkret fråga som jag berörde i min interpellation var forskningsberedningens sammansättning. Jag frågade om det skett någon förändring av betydelse efter beredningens tillkomst och fick inte något svar på den frågan. I de direktiv till beredningens arbete som lämnades 1962 påtalades forskningens och det industriella utvecklingsarbetets avgörande betydelse för vårt ekonomiska, sociala och kulturella framåtskridande. Det framhölls vara av särskild vikt att få till stånd "en samordning av statens och näringslivets insatser på grundforskningens – – – och det industriella utvecklingsarbetets områden". Företrädare för näringsliv och annan viktig samhällsverksamhet borde därför ingå i beredningen.

I den första uppsättningen ledamöter var också näringslivet väl företrätt. Där fanns inte mindre än sex representanter för viktiga industriföretag, bl. a. ASFA, Mo och Domsjö AB och SAAB. I den nya uppsättningen finns en enda representant för näringslivet, nämligen chefen för direktionsstaben på AB Atomenergi. Det innebär att det nu inte finns någon representant för det enskilda näringslivet i forskningsberedningen. Med tanke på det omfattande och avancerade forskningsarbete som bedrivs inom svensk industri är detta verkligen uppseendeväckande. Är regeringen inte längre lika angelägen att satsa på industriell utveckling? Eller är regeringen mera inriktad på att uteslutande satsa på det *statliga* näringslivet och vill därför inte ha någon samordning med det enskilda näringslivet i vad beträffar långsiktigt forsknings- och utvecklingsarbete?

Det finns flera tecken som tyder på att uteslutandet av representanter för det enskilda näringslivet är ett uttryck för en ny inriktning från regeringens sida. I de nya direktiven från februari 1969 finns inte ett ord

om samordning av statens och näringslivets insatser på forskningens område och inte heller något om betydelsen av industrins utveckling – två ting som var centrala i 1962 års direktiv. Frågan om näringslivsrepresentanterna är väsentlig, och jag ber att få upprepa den.

Mot bakgrunden av dessa indicier – jag har ju i huvudsak inget annat ”bevismaterial” – skulle jag vilja formulera min bedömning på följande sätt och dessutom presentera några egna funderingar.

Forskningsberedningens betydelse för och inflytande över den svenska forskningspolitiken har av många tecken att döma minskat avsevärt under senare år. I linje med grundtankarna bakom den sektoriella forskningspolitiken har ansvaret för forskningsplaneringen i stället förskjutits till i första hand fackdepartementen. Frågan är emellertid om detta är en riktig utveckling. Finns det inte längre behov av att göra avvägningar och bedömningar för forskningssektorn i dess helhet?

För egen del vill jag hävda att det föreligger ett sådant behov. Det behövs ett organ som kan överblicka hela forskningsfältet och företräda en helhetssyn när det gäller anslagsfördelningen mellan olika områden. På många håll upplevs det också som en brist att det inte finns något organ som kan utforma och uttrycka en uppfattning om den långsiktiga inriktningen och avvägningen av landets forskning. En viss förskjutning mot en sektoriell forskningspolitik gör inte behovet av ett sådant organ mindre. All forskning kan inte på ett naturligt sätt hänföras till olika samhällssektorer. Det gäller framför allt grundforskningen eller – med ett annat namn – den spontana nyfikenhetsforskningen, som utgör grundvalen för all annan forskningsaktivitet. Men det gäller också viktiga samhällsproblem. Det förhåller sig ju så att många av dessa går så att säga på tvärs och inte följer någon departementsindelning.

Frågan om hur stora anslag som skall satsas på forskning av detta slag rör inte bara de framtida forskningsmöjligheterna inom olika sektorer. Den rymmer också besvärliga avvägningsproblem både gentemot andra angelägna samhällsbehov och mellan olika forskningsområden. Avgörandet om anslagens storlek och fördelning är därför inte enbart en angelägenhet för ett enskilt departement. Det måste ske i *ett* sammanhang, där man kan överblicka forskningssituationen i dess helhet och bedöma konsekvenserna för olika sektorer. Ett annat skäl för ett övergripande forskningspolitiskt planeringsorgan är framväxten av stora, tvärvetenskapliga forskningsprojekt. Sådana projekt kräver stora ekonomiska satsningar och binder resurser i form av personal och apparatur för lång tid framåt. De måste därför vägas mot andra angelägna forskningsuppgifter. Och detta kan bara ske i ett organ som har till uppgift att föreslå avvägningar för *hela* forskningssektorn.

Två instanser som aktivt deltagit i den forskningspolitiska debatten under senare år är TCO genom rapporten *Forskning och utveckling* samt Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA). Båda har starkt påtalat behovet av en samordning av forskningspolitiken. TCO har för sin del föreslagit att ansvaret för forskningsplaneringen läggs på statsrådsberedningen, till vilken knyts ett organ av samma typ som den nuvarande forskningsberedningen. IVA har å sin sida förordat att forskningsberedningen ersätts med ett rådgivande och planerande organ för hela forsknings-

Mandagen den
15 maj 1972

*Ang. forskningsbe-
redningens arbete
m. m.*

sektorn med möjlighet att behandla och avge yttrande i långsiktiga planerings- och avvägningsfrågor. Ett sådant organ bör enligt IVA arbeta direkt under regeringen.

Jag har velat dra fram de här förslagen för att visa att det finns tankar om hur samordningen av forskningspolitiken rent konkret kan åstadkommas. Men även andra vägar är tänkbara. Det finns i dag ingen anledning att binda sig för den ena eller andra lösningen. Folkpartiet har i motioner förordat att frågan om samordningsorganets ställning och uppgifter tas upp i samband med översynen av forskningsorganisationen, och jag anser det naturligt att frågan tas upp i samband med den aviserade utredningen om forskningsråden.

Jag vill i detta sammanhang beröra en speciell fråga, nämligen riksdagens roll i beslutsprocessen och riksdagens möjligheter att göra sitt inflytande gällande. I dag är riksdagens reella möjligheter att påverka forskningspolitiken starkt begränsade. Det förslag som föreläggs riksdagen för beslut är ju resultatet av en lång avvägnings- och prioriteringsprocess. Möjligheterna att formulera en alternativ syn eller göra mer omfattande omprioriteringar är praktiskt taget obefintliga under de hektiska vårmånader då statsverkspropositionen mals genom riksdagskvarnen. En ännu fastare förankring av ett forskningspolitiskt samordningsorgan till t. ex. statsrådsberedningen skulle innebära en ytterligare begränsning. Utvecklingen borde snarare gå den motsatta vägen. Ett forskningspolitiskt planeringsorgan måste arbeta under stor öppenhet, så att dess beslut hela tiden kan ställas under debatt. Det får inte heller bli en dialog enbart mellan forskarna och politiker från regeringspartiet. Även andra i riksdagen företrädde grupper bör ges en möjlighet att delta i arbetet. Ett alternativ till en parlamentariskt förankrad grupp skulle vara ett samordningsorgan som presenterar alternativa avvägningar och utvecklingsalternativ, mellan vilka sedan riksdag och regering har att välja. Mot bakgrunden av dessa förhållanden måste det framstå som angeläget att den kommande utredningens arbete inte blir alltför begränsat.

Jag vill utöver detta, fru talman, också något beröra den problematik som i hög grad präglat den forskningspolitiska debatten i vårt land under den allra senaste tiden, nämligen frågan om relationen mellan forskarna och politikerna. Det frågekomplexet inrymmer både frågan om styrningen av den med allmänna medel bedrivna forskningen och forskarnas samhällsansvar. Problemet är självfallet alltför gigantiskt för att penetreras i detta sammanhang, men det känns med tanke på de senaste årens livliga debatt svårt att inte alls beröra frågan.

Det måste självfallet vara så, att målen för samhällets utveckling – *samhällsmålen* – fastställs på politisk väg i enlighet med den demokratiska beslutsprocess som vi praktiserar i andra sammanhang. Detta innebär dock inte att diskussionen om dessa samhällsmål skall vara tabubelagd för forskarna. Det är tvärtom värdefullt att forskarna i egenskap av forskare analyserar dessa mål och klarlägger de förutsättningar som finns att förverkliga dem och de konsekvenser ett förverkligande kan ha i olika avseenden. När det gäller att fastställa *forskningsmålen*, som måste skiljas från samhällsmålen i vidare bemärkelse, är det rimligt att forskarna tar en mera aktiv del. Detta gäller i all synnerhet

forskning som inte är av direkt tillämpningskaraktär. Det förhåller sig ju så, att endast den som själv befinner sig på den främsta forskningsfronten har möjlighet att se de problem som skymtar vid horisonten eller allra helst kan antecipera de problem som ligger ännu längre bort i framtiden. Det föreligger ju alltid en betydande risk för att vi politiker ser alltför kortsiktigt, att vi alltför lätt låter oss ledas av tillfälliga opinioner och kanske också av smarta PR-aktioner. Samverkan och en ständig dialog mellan forskare och politiker är därför nödvändig när det gäller att fastställa forskningsmålen. Och det är självfallet på just denna nivå som ett organ som forskningsberedningen har sin uppgift att fylla.

När vi kommer till nästa beslutsnivå, frågan om tilldelning av medel till specifika forskningsprojekt, måste forskarnas ord väga än tyngre, då de inomvetenskapliga kvalitetskriterierna måste tillmätas en avgörande betydelse. Dålig forskning är inte bara onödig utan faktiskt sämre än ingen forskning alls.

Jag har med tillfredsställelse noterat att statsministern så klart slagit fast den principen. Det kan också i detta sammanhang vara av intresse att uppmärksamma den uppfattning om forskningsråden som förutvarande statsministern gav uttryck för i 1965 års riksdagsdebatt om forskningsråden. Herr Erlander deklarerade följande beträffande forskningsråden: "De är ju till för att under friare former än de som hör under kanslersämbetet ge stöd åt forskningen, att möjliggöra nya initiativ, att satsa på ting som man kanske kan tänka sig inte kommer att lyckas men som kan innebära betydande framsteg. Jag tror att tillkomsten av forskningsråden och denna ökade rörelsefrihet var utomordentligt betydelsefull. Men det är klart att det innebär risk för en viss planlöshet. När man på detta sättet släpper forskningen fri, finns det naturligtvis en risk för att man kan råka ut för vad som för 'vänner av ordning' kan te sig litet stötande. Vi har därför sagt oss följande", fortsatte herr Erlander: "Forskningsrådets frihet vill vi inte inskränka på därför att vi tror att det är någonting konstruktivt och även någonting ganska säreget att statsmakterna nu anslår 70 miljoner kronor som forskarna får handha -- utan kontroll, höli jag på att säga. Det får de visst inte. Men de får själva bestämma om utformningen av den forskning som de vill stödja. Låt oss slå vakt om den friheten!"

Och jag skulle själv vilja tillägga: Må de som utformar direktiven för den kommande utredningen om forskningsråden och de som får i uppgift att verkställa den utredningen komma ihåg dessa ord av den politiker som så aktivt har medverkat vid utformningen av den svenska forskningspolitiken under efterkrigstiden.

Vad slutligen beträffar forskarens uppgift och ansvar som forskare och som samhällsmedlem torde man helt kort kunna säga följande. Forskarens egentliga uppgift består självfallet i att söka ny kunskap och att presentera väl grundade och relevanta fakta. Men det räcker inte med detta. Forskaren har ingen exklusiv rätt att ställa sig vid sidan av de moraliska och sociala realiteterna i samhället. Han bör därför på grundval av sin kunskap slå larm då de värden som bär upp vårt samhälle hotas. Forskaren bör med andra ord också fungera som väckarklocka. Det är emellertid utomordentligt svårt att göra en riktig avvägning mellan å ena

sidan kraven på vetenskaplig tillförlitlighet och relevans och å andra sidan angelägenheten av att så snabbt som möjligt slå larm. Det är självfallet inte möjligt att fastställa någon generellt riktig avvägning i denna intressekonflikt. Man bör dock som politiker kunna säga, att det är ytterst angeläget att de falska larmen inte blir alltför många; det skulle ofelbart leda till att forskarna som varnare och väckare skulle förlora sin betydelse. Och det skulle vara verkligt ödesdigert för samhällsutvecklingen. Respekten för forskarnas ansvar och integritet får inte äventyras.

Frågan om forskarnas integritet och lojalitet gentemot sina uppdragsgivare har också kommit i blickpunkten. Man har främst riktat strålkastarljuset på de statsanställda forskare, som vid sidan av sitt ordinarie arbete verkar som konsulter i det enskilda näringslivet. Frågan förtjänar förvisso uppmärksamhet, men den bör därför inte blåsas upp till orimliga proportioner. Jag vill i detta sammanhang instämma i den deklaration som statsrådet Moberg gjorde i ett anförande vid ett symposium anordnat av Rikshankens jubileumsfond i slutet av förra året. Han förklarade därvid att han fann den tanken ganska främmande, att "vi skall ålägga den enskilde vetenskapsmannen någon speciell rapporterings-skyldighet".

Det finns emellertid anledning att också beakta andra frestelser och lockelser, t. ex. frestelsen att flirta med massmedia för att därigenom vinna den uppmärksamhet som det trägna arbetet i studerkammare och laboratorier så sällan ger. Och det är inte så alldeles säkert att Mammon är en farligare rival till sanningen än den nutidens sjuka, som i brist på bättre namn skulle kunna benämnas för kändishysteri. Det kan också förtjäna uppmärksammas att det ingalunda är så, att det endast är inom näringslivet som man har behov av exploateringsbara forskningsresultat. Det förhåller sig dess värre så att maktlystna politiker eller troheten mot ideologiska system inte så sällan kräver "sanningar" som passar in i det politiska mönstret och inga andra. Fallet med den ryske ärftlighetsforskaren Lysenko framstår kanske som det mest flagranta exemplet på sådan vetenskaplig prostitution under senare tid.

Jag har därmed kommit in på en annan aspekt på forskningens frihet, och den utgör inget problem i vårt land. I denna betydelse — frihet i betydelsen förutsättningslöst sanningssökande och fri publiceringsrätt när det gäller forskningsresultaten — finns ingen inskränkning. I den meningen måste forskningen vara fri, absolut fri. Om den saken lär det inte finnas några delade meningar inom vår kulturkrets.

Herr statsministern PALME:

Fru talman! Jag har här med intresse lyssnat på herrar Nordstrandh och Richardson. Vad herr Nordstrandh beträffar var det med återseendets glädje, efter de många debatter vi hade i annan miljö, nämligen i det gamla riksdagshuset, om undervisnings- och forskningsfrågor. Det var delvis också ett återseende vad herr Richardson angår, och det är ingen sidovördnad om jag nu inte hinner kommentera alla hans synpunkter på forskarens uppgifter och forskarens vandring på den smala vägen mellan Mammon och TV-skärmen. De är utomordentligt beaktansvärda. Men jag skall ta upp några problem.

Först och främst några sakliga påpekanden. Det är inte så att det enskilda näringslivet är utestängt från forskningsberedningen. Det var bara det att dels hade vi byggt upp en rad nya samarbetsorgan av typen STU för en samordning av den tekniska forskningen, dels sade man sig att det i forskningsberedningen skulle sitta aktiva forskare från olika områden; man sökte forskningsområden och icke intresseanknytningar. Men man gjorde undantaget att man tog med en arbetstagarrepresentant, förbundsordförande Åke Nilsson, och en renodlad representant för näringslivet, bankdirektören Browaldh, som dock sedermera avgått och ersatts av en forskare. Herr Brohult som kom att representera tekniken var direktör för Ingenjörsvetenskapsakademien och därmed på många sätt nära knuten till forskningsverksamheten inom det enskilda näringslivet.

Vidare har det aldrig varit avsikten att forskningsberedningen skall vara ett beslutande organ. Vi klarade i ett tidigt skede att det inte är den enskilda budgetfrågan, miljonen till det ena eller andra projektet, avvägningen mellan departementen som forskningsberedningen skall ta ställning till. Den kan inte bli ett beslutande organ ovanför regeringen, och den kan inte heller gärna bli ett superplaneringsorgan, utan den blir i mycket naturligtvis ett diskussionsforum, som diskuterar centrala och viktiga problem, framför allt långsiktsproblem, och som ger råd i olika frågor av aktuellt intresse, bl. a. på det internationella samarbetets område.

Jag hade alldeles glömt bort mina anatomiska liknelser från 1965 som herr Richardson här drog fram i ljuset. Tanken är att beredningen även om den inte har några beslutsfunktioner skall kunna påverka dem som fattar besluten genom att initiera forskning på olika områden, som jag sade i interpellationssvaret. Bl. a. miljövardeforskning, u-landsforskning och framtidsstudier har direkt initierats av forskningsberedningen och den vägen förts in i den administrativa världen, och det har varit mycket viktigt. Likaså har forskningsberedningen när det gäller alla våra besvärliga ställningstaganden i olika internationella forskningsproblem varit en referensbas av mycket stor betydelse.

Innan jag kommer in på de långsiktiga perspektiven vill jag klara upp något som jag tror är ett missförstånd. Herrarna framställer den sektoriella forskningen som någonting farligt som kunde förhindra en effektiv forskningsplanering. Det är den inte. Jag är själv medskyldig till att ha dragit upp den problematiken. Har man under lång tid varit verksam inom statligt utredningsväsende har man inte kunnat undgå att upptäcka att om det finns en stor statlig utredning på något område så initierar den en rad olika forskningsprojekt. Det är många människor här i landet som blivit doktorer på att vara experter åt olika statliga utredningar. Men när utredningen är färdig och alltså inte mer behöver något forskningsunderlag har det funnits risk för att forskningsverksamheten på området plötsligt skulle dala. Jag kan konkretisera det med ett område där vi alla varit verksamma, nämligen utbildningsområdet. Så länge vi hade den stora skolberedningen, så länge vi hade gymnasieutredningen fanns det inom dess ram en rad mycket framstående forskningsprojekt. Men när dessa utredningar var slutförda och det var så att säga färdigutrett på utbildningssektorn för en tid framöver, dalade den

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. forskningsberedningens arbete
m. m.*

pedagogiska forskningen snabbt.

Detta är ett irrationellt system. Vi måste i stället föra in forskningen på de olika samhällsområdena för att följa upp utvecklingen och planera för framtida uppgifter så att forskningen blir en naturlig del av de olika sektorernas verksamhet. Därför börjar vi mycket systematiskt försöka bygga in ett anslag för pedagogiskt utvecklingsarbete och forskning inom ramen för skolöverstyrelsens och universitetskanslersämbetets verksamhet. Då skulle man inte behöva riskera att forskningen gick i toppar och dalar beroende på utredningar, utan den skulle bli en nödvändig och viktig del av de olika sektorernas verksamhet.

Inom forskningsberedningen har diskussioner förts om detta, och alla har i stort sett ställt sig positiva till grundtanken. För att få en bild av hur det skulle gå till har beredningen tagit upp olika sektorer till behandling. Vi har haft förberedande diskussioner om försvarsforskningen, den sociala forskningen, den pedagogiska forskningen och planerandet av kriminalvårdsforskningen. Vi har fört omfattande diskussioner sedan forskningsberedningen initierade detta sektoriella tänkande på olika samhällsområden, som är riktigt och viktigt; vidare anordnas hearings och diskussioner med representanter för dessa olika samhällsområden.

När det gäller de mera långsiktiga problemen upplever man sig nästan som decentralist, när man märker den starka tro på en centralplanering av forskningsverksamheten som framskyttade i delar av herrar Nordstrandhs och Richardsons anföranden. Jag har närmast den uppfattningen att forskningsberedningens roll skulle vara att rikta blicken längre framåt mot de i verklig mening långsiktiga problemen. Därför tog vi inom forskningsberedningen på ett tidigt stadium upp framtidsstudierna. Club of Rome, som numera har vunnit stor internationell ryktbarhet, har besökt forskningsberedningen för en diskussion; vidare har vi tillsatt en arbetsgrupp om framtidsstudier, som inom en inte alltför avlägsen framtid kommer med sin analys. Vi hade nyligen en diskussion om Massachusettsstudierna beträffande Limits of growth – tillväxtens gränser – för att se vilka konsekvenser det kunde ha för Sveriges del. Vi har fått mycket intressanta diskussionsinlägg av professorerna Ehrensvärd, Lindbeck, Bolin och andra. Det har varit naturligt att ta upp denna mycket långsiktiga problematik inom ramen för forskningsberedningen. Vi räknar med att kunna lägga fram ett utförligt material på området till vägledning för den allmänna debatten och till vägledning för statsmakternas fortsatta handhavande av dessa frågor.

Den andra saken som jag känner mycket varmt för är att inte åstadkomma någon superplanering av enskilda forskningsanslag utan att få fram någorlunda hållbara kriterier för avvägningar inom forskningspolitiken. På den processen blir det visserligen aldrig någon definitiv lösning. Men en av forskningsberedningens viktigaste uppgifter torde vara att föra debatten vidare om kriterier för avvägning mellan olika forskningsområden. Beträffande detta har vi redan haft en rad diskussioner, och en av mina ambitioner är att vi på detta viktiga fält skall kunna ge ett bidrag till debatten om forskningens struktur och avvägningsproblem inom forskningspolitiken, vilket torde vara den största uppgift som den nu arbetande forskningsberedningen har att försöka lösa. Det

väsentliga är snarare att utröna vilken typ av problem som skall tas upp än att vidta organisatoriska förändringar.

Forskningsberedningen har fyllt en viktig funktion. Vi satsar nu dels på framtidsstudierna, dels på forskningsstruktur och forskningsavvägningar och hyser en blygsam förhoppning om att den vägen kunna ge ett väsentligt bidrag till debatten om forskningens framtida inriktning.

Herr NORDSTRANDH (m):

Fru talman! Om jag först tar upp avdelningen sakliga påpekanden i statsministerns senaste anförande, kan jag i och för sig hålla med om att näringslivet inte på något sätt är totalt uteslutet från forskningsplaneringen. Men man kan fråga sig varför näringslivet har blivit så dåligt representerat i forskningsberedningen efter den s. k. ombildningen 1969. Jag tycker att det har medfört en svaghet i forskningsberedningens sammansättning.

Beträffande arbetstagarrepresentanterna räknade jag tydligen fel, när jag hade fått för mig att två av beredningens ledamöter skulle kunna hänföras dit. Det gäller alltså bara förbundsordföranden Nilsson. Om honom är naturligtvis inget ont att säga, men jag måste framhålla att det blir en något ensidig representation från arbetstagarna. Det finns onekligen olika typer av arbetstagarorganisationer, om jag nu skall gå in på denna alltid lika besvärliga avvägningsfråga. Jag trodde att åtminstone två av beredningens ledamöter skulle kunna räknas till arbetstagarrepresentanterna.

Jag återkommer än en gång till frågan -- den har diskuterats tidigare här i riksdagen, och jag var inblandad även då -- om tiden måhända inte är mogen att också politiker, som sysslar med forskningsproblem samtidigt som de företräder de allmänna intressen ute i landet som de skall företräda, får vara med i en forskningsberedning av det slag som jag ser framför mig, då inte att förglömma att det också finns oppositionspolitiker. Jag vet inte om herr Palme tycker särskilt illa om dem och därför inte vill öppna dörrarna för dessa samhällets representanter. Jag tror de skulle kunna bidra till att förankra forskningsberedningens långsiktiga bedömanden.

Det var avdelningen sakliga påpekanden. Beträffande den sektoriella forskningen, som vi nu talar om, framhöll statsministern att interpellanterna tycktes finna den litet farlig -- jag tror att orden föll så. Det vill jag inte på något sätt hålla med om. Jag anser det vara riktigt med en viss form av sektoriell forskning. Det var inte bara detta jag tog upp i mitt anförande utan mera risken för att vi får en rad av forskningsberedningar -- om jag skall hålla mig till begreppet beredning -- som inte sammanförs vid mera övergripande bedömningar. Jag skulle tro att det ändå ligger en risk där. Det sammanhänger kanske något med de punkter i mitt första anförande där jag berörde huruvida man bör se över om beslutsfattandet och planeringen alltid ligger på de lämpligaste nivåerna -- där finns väl vissa problem.

Jag skulle vilja ställa en fråga till herr Palme, om han nu kan svara, beträffande den utredning om forskningsråden som riksdagen har beställt och som regeringen tydligen inte har något emot. I svaret säger herr

Nr 78

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. forskningsbe-
redningens arbete
m. m.*

Palme att man nu är på slutvarvet och att utredningen kommer att tillsättas, och under de feriedagar vi har haft såg jag i en notis i Svenska Dagbladet för i går att herr Moberg har tillsatt en sådan utredning. Det vore intressant att veta hur det förhåller sig med den saken.

Jag skulle vilja fråga om det är möjligt - om utredningen inte är tillsatt och direktiven inte är klara - att i utredningens uppgifter lägga in också någon form av översyn av forskningsberedningen. Forskningsberedningens status och uppgifter m. m. måste ändå i viss mån sammanhånga med hur forskningsråden får arbeta och med den status de kommer att få i fortsättningen! - Om inte herr statsministern är alldeles ointresserad av att göra en översyn vore detta en väg att förbättra den centrala forskningsberedningen - det är den jag talar om utan att därför vilja vara centralist. På så sätt skulle dess arbetsuppgifter vidgas, dess intensitet i arbetet ökas, och vad den har att anföra skulle också få en större genomslagskraft än det för närvarande har, såsom jag bedömer det.

Det som kanske är viktigast är att det då skulle bli klart för människor som inte sitter i de inre forskningscirkelarna att det finns en forskningsberedning, en forskningsberedning som lägger fram förslag och dylikt. Kunskapen om att vi har en forskningsberedning i detta land är utomordentligt ringa. Det finns många andra saker som exempelvis har med politik att göra som människor inte vet mycket om, men det är verkligen frapperande att forskningsberedningen inte ens arbetar i skymundan utan att den på något sätt är totalt obekant för människor, även för sådana som man kan anta skulle vilja veta något om den.

Herr RICHARDSON (fp):

Fru talman! Jag vill först göra en allmän kommentar och sedan bemöta statsministern på två speciella punkter.

Min allmänna kritik är att forskningsberedningen inte är effektiv nog, att det är en klyfta mellan ord och gärning -- vare sig orden är fyllda med liknelser från anatomins område eller inte. Man kan finna tecken på detta redan från forskningsberedningens tillkomst, från den stora diskussionen 1965, och jag finner det också nu. Det är möjligt att det är en orimlig arbetsuppgift för en statsminister att effektivt leda en forskningsberedning och ha många sammanträden, och det måste vara alldeles extra svårt i en parlamentarisk situation då det finns andra särskilt besvärande och tidsödande arbetsuppgifter.

Min huvudkritik av forskningsberedningen är alltså, att den helt enkelt inte fyller den uppgift som det sägs att den skall ha.

Vad sedan beträffar frågan om kontakter med näringslivet tycker jag att statsministern svarar mycket undan. Han säger att avsikten aldrig har varit att forskningsberedningen skulle vara beslutande. Nej, det har jag inte påstått heller, och det har inte med saken att göra. Men om man läser direktiven från 1962 och 1969 och om man tittar på sammansättningen av ledmöterna, framstår det som alldeles uppenbart att intresset för näringslivet nu måste vara betydligt mindre. I något protokoll - jag hittar det inte just nu -- sägs också att under 1960-talet var frågan om den ekonomiska tillväxten det stora problemet. Sedan får man den uppfattningen att nu är det problemet i stort sett löst och att

det är andra problem som kommer under 1970-talet.

Den andra frågan gäller STU. Om jag inte minns fel tillkom den 1968, men den har andra uppgifter och medverkar inte i den långsiktiga planeringen. Jag kan också ge exempel på vad en relativt begränsad sektoriell forskningspolitik kan leda till. I förra årets statsverksproposition sades att STU framför allt skulle beakta sådant som kunde lösa handelsbalansproblemen. Detta sades alltså i januari och gällde anslagen som skall förbrukas under 1971/72. Det är emellertid så att alla forskningsprojekt måste planeras på lång sikt och tar lång tid att genomföra. Det innebär att den anvisning som regeringen gav i statsverkspropositionen 1971 egentligen är ointressant i dagens situation efter vad jag kan förstå.

Den tredje frågan gäller den sektoriella forskningspolitiken. Statsministern menar att vi skulle ha missuppfattat den. Nej, jag accepterar denna forskningsmetodik. Jag tror att den är riktig och nödvändig. Vi tillämpar den med större eller mindre framgång bl. a. inom skolöverstyrelsen, UKÄ och naturvårdsverket. Det väsentliga är vilken avvägning man skall ha mellan den mer övergripande långsiktiga forskningen och den sektoriella. Jag menar att det finns en uppenbar risk att vi får en alltför markant utveckling emot en sektoriell forskning. Det leder till att det blir svårare att få ett samlat grepp över det hela. Jag antydde i mitt förra inlägg att det finns tvärvetenskapliga problem som inte kan lösas inom ett enda fackdepartement. Hela miljövärdspromatiken involverar väldigt mycket: biologiska, tekniska, medicinska och ekonomiska vetenskaper och kan inte lösas inom ett enda departement. Vi har alkoholproblemen, som är av samma övergripande natur, liksom ungdomsbrottsligheten och liknande. På område efter område upptäcker man att problemen går tvärs genom samhället och att de inte behagar följa den departementsindelning som vi har. Det upplever jag som den stora risken.

Om forskningsberedningen av personella och arbetsmässiga skäl hade möjligheter att fungera effektivt, är det möjligt att den skulle vara en hygglig lösning. Det finns ändock skäl till att ha en bredare förankring också inom detta organ. Om man nu upptäcker att den inte har möjligheter att fungera så effektivt som den borde, får man se över förhållandena. Jag vill därför rekommendera statsministern att låta den nya utredningen ta ett litet bredare grepp än att bara ägna sig åt forskningsråden.

Herr statsministern PALME:

Fru talman! Det herr Richardson sade om tvärvetenskapligheten är alldeles riktigt. Den får man tillgodose på väldigt många olika sätt, genom forskningsråd, projekt och sådant. Men det sektoriella innebär för mig framför allt följande. Här har vi enorma aktivitetsklumpar: hela det sociala området och hela undervisningsområdet för att ta två exempel. I denna verksamhet måste läggas in en hel del för forskning och utveckling. Så har vi alltid gjort när det gällt försvaret. Där har det varit nödvändigt för att utveckla nya skyddssystem och nya vapensystem. Men inom hela undervisningssektorn och den sociala sektorn har det inte funnits någon inbyggd forskningsverksamhet med uppföljning och kontroll, utan

Nr 78

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. forskningsbe-
redningens arbete
m. m.*

problemen har fått klaras genom offentliga utredningar, kanske forskningsrådsprojekt och vad som råkat komma fram. Den sektoriella forskningen, och framför allt detta att vi på olika samhällsområden bygger in forskningen som en väsentlig och integrerad del, tycker jag att herrarna med sitt intresse för forskning borde hälsa med tillfredsställelse. Sedan får vi klara upp tvärvetenskapliga och andra problem i alla fall.

Representativiteten är ju ett kärt ämne. Jag nästan såg vittringen i näsborrarna på herr Nordstrandh när han som gammal fackföreningsman började räkna ut vilka som var med och inte. Det var visserligen inte jag som tillsatte forskningsberedningen, men jag kommer ihåg diskussionerna. Man sade, att i en forskningsberedning, som skulle bestå av 20 personer, kan man inte plocka in en representant för den ena organisationen och en för den andra, en från näringslivet osv., utan då tog man en arbetstagarrepresentant och en typisk näringslivsrepresentant. Sedan valde man forskningsområden och forskare, alldeles oavsett var de arbetade. Det restes då ingen kritik från det enskilda näringslivet att man inte var med utan man accepterade tillvägagångssättet. Sven Fagerberg var med som "allmän tänkare". Så var det upplagt, och det fanns skäl för det eftersom man hade byggt upp STU och industridepartementet och skapat alla dessa nya kontaktytor för det praktiska tillämpningsarbetet med industriforskningen.

Detta är icke ett superplaneringsorgan. Man satte i gång med att göra det i ett västeuropeiskt land, byggde upp det bit för bit tills regeringen plötsligt upptäckte att man höll på att skaffa sig en överregering, och då monterade man ner alltsammans och stoppade ned det i byrålådan igen. Eftersom det icke skulle bli ett superplaneringsorgan, byggde vi inte upp det genom att ta representanter för olika intressen i det svenska samhället, utan vi valde att gå på den linjen att så långt möjligt få folk som arbetade inom forskningsområdet.

Herr Nordstrandh frågar mig om jag tycker särskilt illa om oppositionspolitiker. Nej, herr Nordstrandh, min kärlek till oppositionspolitiker är oerhörd, åtminstone ibland. Men beträffande ett organ som finns i kanslihuset som direkt rådgivare åt regeringen har jag samma mening som den Tage Erlander mycket kraftfullt gav uttryck åt när frågan diskuterades år 1965. Om man inte skall suddas ut hela det sätt på vilket parlamentarismen fungerar, kan där inte sitta en representant för oppositionen. Däremot kan oppositionen vara med vid riksdagsbehandlingen, genom Sällskapet Riksdagsmän och forskare och annat sådant.

Jag tror inte heller att forskningsrådsberedningen bör ta upp dessa frågor. Den har en sammansättning för att direkt ta upp problemen med forskningsråden, och det är mycket stora problem. Jag har ingenting alls emot att så småningom göra en översyn av forskningsberedningen, men jag vill se resultatet av det arbete som skall pågå under drygt tre år. Här har man två stora projekt att fullgöra, och sedan kan man resonera om hur man bör göra i framtiden, men man bör inte sänka ner frågan i forskningsrådsberedningen.

Herr Richardson säger att arbetet inte varit så effektivt som man skulle önska. Det kan väl ligga någonting i det. Det är alltid så att med ett sådant enormt arbetsområde hinner man inte famna över allt man skulle

vilja.

Herr Richardson hade vänligheten säga att ett ovanligt parlamentariskt läge möjligen kunde hindra mig att lägga ned så mycket arbete som nödvändigt vore på forskningsberedningen. Jag vill inte säga att kammarens utseende i dag får sin prägel av detta ovanliga parlamentariska läge precis. Men herr Richardsons vänlighet övertygar mig om vikten av att jag — måhända — under nästa period får mera tid att ägna mig åt forskningsberedningens arbete. Jag behjärtar denna vänliga tanke hos herr Richardson.

Herr NORDSTRANDH (m):

Fru talman! Statsministern och jag kan tydligen inte komma till något samförstånd om politikernas deltagande i forskningsberedningen, så vi får väl lämna den kära diskussionspunkten. Jag skall inte förlänga debatten ytterligare, men jag skulle vilja upprepa min fråga, då jag vill ha klarhet: Har den där utredningen om forskningsråden tillsatts eller inte tillsatts?

I gårdagens nummer av Svenska Dagbladet fanns följande meddelande, varifrån det kommer vet jag inte. Forskningsrådets arbete omprövas, lyder rubriken. Därunder står följande text att läsa: Forskningsrådets verksamhet, beslutsformer, sammansättning och gränsdragningen mellan forskningsråden skall utredas. Det gäller forskningsråden inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

Min kommentar till detta är att den begränsningen kan göra en aningen frågande.

Därefter fortsätter texten: Statsrådet Sven Moberg har tillkallat sakkunniga för uppgiften. Ordförande i utredningen blir förre universitetskanslern Nils Gustav Rosén.

Om den här utredningen inte är tillsatt, skulle jag i elfte timmen vilja påminna om att riksdagsbeslutet i frågan löd på följande sätt: att en utredning borde göras parlamentariskt eller på annat sätt. Jag vill alltså understryka det där med "parlamentariskt".

Herr RICHARDSON (fp):

Fru talman! Statsministern uppskattade min vänlighet när jag försökte förklara varför forskningsberedningen inte har lyckats så bra som den borde ha gjort, och han drog vissa slutsatser om vad som kunde tänkas hända i framtiden. Jag hoppas att han, om jag inte missuppfattade honom, skall få mycket gott om tillfällen att ägna sig åt egen forskning efter nästa val.

Herr statsministern PALME:

Fru talman! Om herr Richardsons teori är riktig, skall jag få mera tid att i det här jobbet ägna mig åt forskning med hänsyn till att det parlamentariska läget inte kommer att väcka samma bekymmer. Det var naturligtvis det jag avsåg.

Till herr Nordstrandh vill jag bara säga att om jag minns rätt fanns ett önskemål från herrarnas sida att allting beträffande denna utredning icke skulle spikas förrän vi hade fått tillfälle att här i kammaren resonera om det. Det som är klart är att förre universitetskanslern Rosén skall bli

Nr 78

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. forskningsbe-
redningens arbete
m. m.*

ordförande i den här utredningen. Han är alltså själv villig att ställa sig till förfogande för uppgiften. Jag tror det är en utmärkt man. I övrigt är det inte fastlagt vilka som skulle vara med. Jag förmodar att statsrådet Moberg funderar över den frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Ang. expeditionsavgiften på kopior från patent- och registreringsverket

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Löfgrens (fp) den 25 januari framställda interpellation, nr 33, till herr handelsministern, och anförde:

Fru talman! Herr Löfgren har frågat handelsministern om det är skäligt att patent- och registreringsverket vid försäljning av ej vidimerade kopior av patentskrifter tar ut expeditionsavgift med 3 kronor per sida, då framställningskostnaden enligt verkets egen beräkning i genomsnitt ej torde överstiga 50 öre per sida. Vidare har herr Löfgren undrat om det kan anses tillfredsställande att verkets svenska klienter årligen införskaffar minst 170 000 sidor kopior från utländska patentverk och privata kopister till väsentligt lägre priser än dem verket tillämpar. Slutligen har herr Löfgren frågat om handelsministern är beredd att bifalla av patent- och registreringsverket gjord framställning om medgivande för verket att tillhandahålla ej vidimerade kopior utan expeditionsavgift och om tillstånd att bedriva kopieringsarbetet som uppdragsverksamhet. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

I anledning av patent- och registreringsverkets framställning ämnar jag föreslå sådan ändring i expeditionskungörelsen (1964:618) att den nuvarande trekronorsavgiften ej längre skall utgå för ovidimerad kopia som tillhandahålls av verket. I stället skall avgift utgå så att full kostnadstäckning erhålls för kopieringsarbetet, vilket kommer att bedrivas som uppdragsverksamhet enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.

Herr LÖFGREN (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min fråga. Jag är givetvis mycket tillfredsställd över att det denna gång kan bli ett godkännande av patentverkets framställning. Man har ju tidigare, både 1961 och 1966, gjort motsvarande framställningar.

Det har av de mycket ingående redogörelser jag gjort i min interpellation framkommit att klienterna till patentverket, huvudsakligen patentombuden, har tyckt att det varit helt enkelt på tok att de påtvingats kopiekostnader, som de ansett vara oskäliga. De har därför löst frågan på annat sätt. De har skaffat sig det överväldigande antalet av de kopior, som de har behov av, på andra vägar och till väsentligt lägre priser. Det är därför tillfredsställande när nu finansministern har utlovat att det skall bli en ändring i detta avseende.

Jag tror att man också på patentverket är mycket tillfredsställd över

att man nu kan tillmötesgå sina klienter på ett skäligare och riktigare sätt. Patentverket kommer vidare förmodligen att få ökade inkomster genom den ändring som nu utlovats, trots att man kommer att ta ut väsentligt lägre avgifter för kopiorna än vad man hittills har gjort.

Jag tillåter mig också att peka på att jag i interpellationen sagt att man i sådana länder, där man inte varit besvärad av en kungörelse om stämpelavgift av samma innebörd som vår i detta avseende, har kunnat rationalisera arbetet så att man i samband med ett föreläggande i ett ärende om granskning av en patentansökan omedelbart har kunnat bifoga kopior på de patentskrifter som man åberopar. Detta har man då kunnat göra till en enhetlig avgift, i Danmark och i Norge 15 danska respektive norska kronor. Det har varit en fördel för patentsökarna att på detta sätt omedelbart få kopiorna med föreläggandet. Jag utgår från att man också i Sverige, när man nu får vidgade möjligheter att rationalisera utan att hindras av stämpelavgiften, skall kunna vidta åtgärder i denna riktning.

Finansministern har inte svarat i detalj på den första och den andra av mina frågor, men det behöver han inte göra, eftersom svaret på den tredje frågan är tillräckligt för att jag skall vara tacksam för den ändring som nu kommer att ske. Det enda jag möjligen skulle kunna fråga är: Hur snart anser finansministern att en sådan ändring skall kunna genomföras?

Herr finansministern STRÄNG:

Fru talman! Jag har ingen anledning att dra ut på tiden med det beslutet. Det kan komma inom den närmaste framtiden.

Herr LÖFGREN (fp):

Fru talman! Finansministerns besked att beslutet skall komma snabbt ger mig ytterligare anledning till tacksamhet för finansministerns svar på min interpellation.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Ang. beslutad utlokalisering av statlig verksamhet

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Wijkmans (m) den 15 februari framställda interpellation, nr 54, och anförde:

Fru talman! Herr Wijkman har frågat *dels* om jag är beredd låta riksdagen ånyo pröva frågan om omlokalisering av de statliga verk, om vilka beslut om utflyttning fattades våren 1971, mot bakgrund av de förväntade ekonomiska konsekvenserna för statsverket i anledning av en utflyttning, *dels* om jag är beredd att för riksdagen redovisa de ekonomiska konsekvenserna av beslutet om utlokalisering av viss statlig verksamhet, *dels* vilka slutsatser jag drar av beskedet att ca 60 procent av berörd personal är direkt negativa till en utflyttning.

Som svar på herr Wijkmans första fråga vill jag framhålla att det enligt min mening inte finns någon grund för att ompröva ett beslut som fattats av en praktiskt taget enhällig riksdag så sent som för ett år sedan.

Nr 78

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. beslutad utlo-
kalisering av statlig
verksamhet*

Måndagen den
15 maj 1972

Ang. beslutad utlokalisering av statlig verksamhet

Beträffande herr Wijkmans andra fråga anser jag att det ännu inte är möjligt att beräkna de slutliga kostnaderna för den första omlokaliseringsetappen. Som bekant beräknas huvuddelen av omlokaliseringen ske först åren 1974/75 och 1975/76.

Vad sedan gäller vilka slutsatser jag drar av påståendet att ett antal anställda är negativa till omlokaliseringen vill jag till en början ifrågasätta att 60 procent av berörd personal skulle vara direkt negativa till utflyttningen. Det är naturligt att många anställda är negativa. Jag vill dock erinra om att det var känt då riksdagsbeslutet togs att sådana åsikter beträffande omlokaliseringen fanns. De lokaliseringspolitiska skälen gavs emellertid en utslagsgivande betydelse. Det kan erinras om att förhandlingar beträffande omlokaliseringsförmåner pågår och vidare att ett antal anställda kommer att genom omplacering bli kvar i Stockholm i enlighet med vad som sagts i anslutning till beslutet om omlokalisering.

Herr WIJKMAN (m):

Fru talman! Först vill jag tacka finansministern för svaret på min interpellation. Mot bakgrunden av de omfattande frågeställningarna i interpellationen är jag dock något förvånad över herr Strängs korta svar. Menar finansministern verkligen att kostnadsaspekterna när det gäller omlokaliseringens etapp 1 klaras av på ett par rader i ett interpellations-svar?

Fru talman! Orsakerna till mina frågor var flera. De siffror som framkommit beträffande etapp 2 i utflyttningsplaneringen, dvs. framför allt de kostnadsberäkningar som gjorts inom flera verk som är aktuella inför nästa utflyttningsomgång, har visat på så höga kostnader för dessa verk vid en utflyttning att bara dessa beräkningar borde få ansvariga politiker att tänka sig för flera gånger innan man fortsätter utflyttningskarusellen. Eftersom kostnadsaspekterna helt negligerades i samband med beslutet om etapp 1 för ett år sedan, är det hög tid att titta på kostnaderna också för redan beslutade utflyttningar, medan tid ännu finns att eventuellt ompröva beslutet.

Ytterligare en orsak till mina frågor är den debatt som äger rum inom personalorganisationerna och som gäller personalens situation inför utflyttningarna. Där finns förvisso många problem att diskutera. Det visar ju att ännu i dag, ett år efter beslutet, överväger den negativa attityden hos personalen. Det är inte så lätt att flytta när man slagit rot i en stad, och det är heller inte så enkelt att få alternativ anställning, om man inte vill flytta med. Dessa problem har vi tidigare mött hos alla de människor som tvingats söka sig från Norrland och söderöver, och det verkar nästan på de korta raderna i finansministerns svar som om attityden var att norrlänningarnas lidande skulle vägas upp av att ett antal stockholmare också tvingas flytta. För mig är det faktiskt fråga om två lidanden, men finansministern kan kanske reda ut personalfrågorna litet mer ingående, eftersom de i dagarna är väldigt mycket diskuterade, och klara ut regeringens attityder i sammanhanget.

Fru talman! Finansministern säger i sitt svar att han inte finner det aktuellt att ompröva fjolårets beslut. Stor enighet rådde, menar herr Sträng, och detta tycks vara skäl nog. Men, finansministern, hur många av

ledamöterna hade klart för sig vad utflyttningen totalt kommer att kosta statsverket, och hur många hade fått se en samhällsekonomisk kalkyl av föredragande statsråd, där olika effekter av utflyttningen vägdes in? Svaret är: Ingen. Efter att ha tagit del av herr Strängs korta svar här i dag är det knappast någon som har blivit klokare. Herr Sträng säger att de totala kostnaderna inte går att avgöra nu, eftersom utflyttningen skall äga rum först om 3 à 4 år. Men skall man fördenskull låta bli att göra beräkningar? Skall man fördenskull besluta om utflyttning av tusentals människor utan att ha sökt göra klart för sig vad räkningen kommer att sluta på?

Herr Sträng sade i propositionen förra året: "I likhet med delegationen finner jag att de ökade kostnader och problem som uppkommer i samband med eller som en följd av utlokaliseringen inte är av den graden eller omfattningen att statsmakterna av detta skäl bör avstå från möjligheterna att förverkliga väsentliga regionalpolitiska syften." Eftersom inga ordentliga ekonomiska beräkningar gjorts för de myndigheter som behandlades i etapp 1, var det få som kritiserade finansministern på den punkten förra året. Men i dag vet vi från de beräkningar som gjorts inom SJ, televerket och Vattenfall att åtminstone för dessa förvaltningar en utflyttning skulle bli mycket dyrbar. För dessa tre verk skulle en utflyttning gå lös på flera miljarder kronor. De flesta som konfronteras med så stora kostnader frågar sig naturligtvis ängsligt hur kostnadsproblemen och kostnadsbilden ser ut för de verk som redan omfattas av utflyttningsbeslut. Finansministern har inte med en siffra berört denna problematik, trots att det var detta som min interpellation främst handlade om.

Det är naturligtvis omöjligt för mig att göra några totalkalkyler över etapp 1 och vad den kommer att kosta, men låt mig i alla fall, fru talman, ta fram några exempel från verk där vissa skattningar föreligger.

1. Luftfartsverket

Verket skall enligt fjolårets beslut flyttas till Norrköping. Man vill själv helst av allt till Arlanda. Detta beror främst på behovet av kontakt med flyget, både nationellt och internationellt. Inte minst viktigt sägs detta vara när det gäller flygsäkerhetsarbetet.

Verket har självt konstaterat att kraftigt ökade kostnader kommer att följa med flyttningen till Norrköping. För att kompensera detta kommer man att tvingas höja landningsavgifter etc., vilket i första hand kommer att drabba inrikesflyget. De som får betala blir alltså i många fall resenärerna från de regioner som skulle stödjas med förslaget om utflyttning!

2. Sjöfartsverket

Även sjöfartsverket spår kraftigt ökade kostnader vid en utflyttning som antingen får tas ut i ökade avgifter eller via stadsbudgeten. Verket är redan i dag starkt decentraliserat, och den personal som är kvar i Stockholm utgörs i stor utsträckning av specialister. Då många av dessa – enligt undersökningar inom verket – inte kommer att flytta med till Norrköping blir det stora rekryteringskostnader för verket att skaffa ny personal.

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. beslutad utlo-
kalisering av statlig
verksamhet*

3. *Personalpensionsverket*, en myndighet som jag tog upp i min interpellation.

Verket handlägger besvärliga ärenden och anför självt att det tar flera år innan ny personal hunnit bli inskolad för arbetet. Redan i dag är avgången så stor att telefonväxeln tvingats stänga vissa tider på dygnet. Det finns helt enkelt inte folk som kan ta emot alla förfrågningar. Vid en enkät för några månader sedan var bara drygt 30 personer av 207 tillfrågade villiga att flytta med. Hur tror finansministern att verkets arbete kommer att påverkas under de närmaste åren med en så stark personalavgång? Och hur mycket dyrare tror herr Sträng att det kommer att bli att bedriva verksamheten med denna nya personal?

4. *Rikets alimänna kartverk*

Kartverket tillhörde de myndigheter som allra kraftigast protesterade mot beslutet förra våren. När man analyserar dess motiv förstår man protesterna. Kartverket har en mycket speciell verksamhet med dyrbar utrustning och speciellt inredda lokaler. Personalen är också specialutbildad.

Verket räknar med hög avgång och dessutom med stora omställningsvärigheter vid själva flyttningen. Detta kommer enligt verkets egna beräkningar att resultera i ett produktionsbortfall på ca 150 miljoner kronor under en tioårsperiod, och dessutom tillkommer vissa direkta kostnader vid själva flyttningen. Sålunda beräknas staten förlora 1,5 miljoner kronor i specialinredda lokaler som verket i dag utnyttjar – därutöver beräknas motsvarande extra kostnad vid nybygge i Gävle. Då har inga kostnader i övrigt tagits med för nya kontorslokaler.

De direkta flyttkostnaderna beräknas till 3 miljoner kronor. Därutöver kalkyleras ca 2 miljoner kronor årligen för kostnader på grund av lägre utvecklingstakt, lokalkontor i Stockholm, förändrade förhållanden för instrumentservice etc.

Sammantaget, fru talman, blir alltså räkningen dyr för kartverket. Nämnas skall att kartverkets omsättning per år är ca 40 miljoner kronor.

5. *Statens provningsanstalt*

Låt mig som sista exempel nämna provningsanstalten. Så mycket har skrivits i pressen om denna myndighets problem inför en flyttning att en närmare genomgång torde vara överflödigt. Vi får ju också möjlighet senare i veckan att speciellt ta ställning till den utflyttningen. De beräkningar som man gjort inom provningsanstalten visar på en inkomstminskning av ca 5 miljoner kronor per år vid en flyttning till Borås.

Var skall dessa pengar tas igen någonstans? Och hur skall man kunna garantera anstaltens personal trygghet i anställningen vid en sådan utveckling?

Ja, fru talman, dessa exempel visar ganska väl de problem som inställer sig för de förvaltningar som skall flyttas ut. Jag har med avsikt valt relativt olikartade myndigheter i mina exempel för att redovisningen inte skall bli missvisande. Kostnadsbilden vid en flyttning är självfallet olika för varje myndighet, men jag tycker att man får klart fastlagt att samhället måste räkna med stora kostnader för den redan beslutade

utflyttningsomgången.

Vad slutar då den totala räkningen för statsverket för etapp 1 på? Ja, fru talman, den frågan är omöjlig att besvara. Om man söker sig till någon form av genomsnittskostnad för själva flyttningen inom respektive myndighet har jag kommit fram till att den för samtliga de verk som jag försökt analysera ligger över 15 000 kronor per anställd. Kartverket hamnar på ca 15 000, medan SJ som jämförelse i etapp 2 ligger nära sju gånger högre enligt SJ:s egna beräkningar. Detta för själva utflyttningen. Därtill skall läggas alla övriga kostnader i form av produktionsbortfall, lägre utvecklingstakt, dubblering av lokaler etc. För kartverket slutar dessa kostnader på ca 175 miljoner under en tioårsperiod. För SJ är dessa kostnader i miljardklassen.

Slutsatsen av de sammanställningar rörande kostnaderna för statsverket i samband med etapp 1 som jag har försökt i korthet beröra — och utav de informationer vi hittills fått från verk som är aktuella för etapp 2 — borde bli att beslutet från i våras togs upp till förnyad behandling. De ekonomiska konsekvenserna torde vara så stora för åtskilliga utflyttningsobjekt — alls icke alla, men åtskilliga — att man verkligen måste ställa sig frågan om vårt samhälle har råd med omlokaliseringen. Därutöver borde självfallet de beräknade effekterna av en utflyttning ställas mot andra regionalpolitiska projekt. Frågan är om inte de hundratals miljoner det här är fråga om kunde användas på ett långt effektivare sätt.

Fru talman! Jag måste ännu en gång uttrycka min förvåning över finansministerns något lättsinniga sätt att tackla de här frågorna, åtminstone i svaret till mig. Det är alldeles uppenbart att det går att göra ganska noggranna beräkningar av plus- och minusposter i samband med de verk som omfattas av etapp 1. Sådana beräkningar pågår ju för etapp 2, och det torde väl inte föreligga någon principiell skillnad mellan verken i de olika omgångarna.

Man kan fråga sig vad det är som gör att finansministern är så litet benägen att analysera föregående års beslut. Prestigen skulle självklart komma i kläm om beräkningarna skulle visa att de positiva effekterna av beslutet alls inte väger upp alla negativa faktorer. Men herr statsrådet kan ju då alltid skjuta en del av skulden på övriga partier. Vi var ju ytterst få ledamöter som gick emot beslutet, även om det inom bl. a. mitt eget parti riktades hård kritik mot själva formerna för beslutet. Men, fru talman, prestige eller inte — det viktigaste måste väl ändå vara att ansvariga politiker reagerar om de märker att ett tidigare fattat beslut sannolikt leder till följdverkningar som knappast är försvarbara ur ekonomisk synvinkel.

Resurserna är i dag starkt begränsade, och jag är säker på att väljarna, om de fick klart för sig vilka stora kostnader utflyttningen kommer att dra med sig, skulle acceptera, ja rent av förorda, en omprövning av vissa av de förra året beslutade utflyttningarna. Som finansminister har herr Sträng givetvis ett stort ansvar för att lämpliga åtgärder vidtages. Efter att ha tagit del av herr Strängs svar här i dag är jag tyvärr inte särskilt optimistisk. Finansministerns attityd liknar mera en viss fågels som plägar stoppa huvudet i sanden än en ansvarsfull finansministers i ett land som har avsevärda ekonomiska problem framför sig och där denna utflyttning kommer att få betydande konsekvenser under 1970-talet.

Nr 78

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. beslutad utlo-
kalisering av statlig
verksamhet*

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. beslutad utlo-
kalisering av statlig
verksamhet*

Herr ULLSTEN (fp):

Fru talman! Finansministern har tagit god tid på sig att svara på herr Wijkmans interpellation. Vi var väl många som trodde att det var av hänsyn till kammaren – att finansministern ville ge ett fylligare svar än vad som hade varit möjligt om han hade svarat tidigare. Den förhoppningen har inte infriats av vad vi hört hittills, men jag utgår från att finansministern känner sig oförhindrad att bli litet utförligare i en kommentar till svaret.

För det första är det angeläget att få veta hur man bedömer kostnaderna för detta projekt – på den punkten tycker jag att herr Wijkmans fråga är högst motiverad. Det fanns ju, märkvärdigt nog, knappast några som helst ekonomiska beräkningar med i det förslag som regeringen presenterade för riksdagen förra året och som den också fick en mycket bastant riksdagsmajoritet med sig på, ett beslut som innebar utflyttning av ett 30-tal verk med ca 6 000 anställda.

Finansministern säger att han inte kan veta någonting om kostnaderna, eftersom det dröjer några år innan utflyttningen skall verkställas. Kan det verkligen vara en rimlig arbetsmetod att först fatta beslut om en reform och sedan vänta och se vad den kostar? I dagens aktuella situation vill man gärna fråga sig hur finansministern tror att han skall kunna få något gehör för sina krav på att kommunerna skall spara, om hans eget departement föregår med den typen av exempel.

Jag har också svårt att förstå varför det skulle vara så besvärligt att göra beräkningarna. Några exakta uppgifter kan vi naturligtvis inte få. Inför den andra etappen, där utredningsarbetet fortfarande pågår, har emellertid de som i departementet sysslar med dessa spörsmål själva ställt frågor till de verk som är berörda, hur de bedömer de kostnader som har direkt med utflyttningen att göra. Varför skulle motsvarande beräkningar då inte kunna göras för de verk för vilka utlokaliseringsbeslut redan har fattats?

Att det dröjer ett tag innan beslutet skall verkställas är, såvitt jag förstår, bara en fördel, ty då finns det en möjlighet att tänka om. Givetvis får riksdagen inte vara så låst av sina tidigare beslut att den känner sig helt förhindrad att, åtminstone i enskilda fall, ompröva ställningstaganden när dessa, efter det uppgifter kommit fram som man inte känt till tidigare, visar sig vara helt oförsvarbara.

Senare i denna vecka skall vi, som herr Wijkman nämnde, diskutera fallet statens provningsanstalt. Av de fakta som framkommit i det fallet och som av allt att döma inte var kända när riksdagen förra året fattade sitt beslut att verket skulle flytta till Borås framgår att en utflyttning i stort sett ter sig helt orimlig. Den kommer att leda till att underlaget för verksamheten i stort sett försvinner. Om utflyttningsbeslutet fullföljs är det högst sannolikt att finansministern något år därefter tvingas komma till riksdagen med en proposition där han begär några miljoner till subventioner för att driften skall kunna fortsättas. Sannolikt är också att vi strax därpå får en ny proposition, där han föreslår att verksamheten skall läggas ner. Om de här förutsägelserna slår in – och det finns dess värre mycket som talar för det – kan jag inte se att det här är någon särskilt bra hushållning. Och framför allt är det en väldigt dålig regionalpolitik.

Vi har givetvis inga garantier för att vi inte kan hamna i precis samma läge beträffande andra verk, att det inte också för dem kommer att finnas lika starka skäl mot en utlokalisering som det alldeles uppenbart finns när det gäller statens provningsanstalt. Inga sådana garantier finns, eftersom inga andra skäl väglett utflyttningsbesluten än önskvärdheten av att skapa nya sysselsättningsmöjligheter i andra delar av landet. Det finns ju ingen som opponerar mot kravet på att vi skall försöka åstadkomma en bättre regional balans, mot att vi behöver mildra trycket på Storstockholmsområdet och att det skall ske genom positiva insatser i övriga delar av landet.

Men för att veta om utlokaliseringen av statliga verk är rätt åtgärd för att åstadkomma de resultaten måste vi naturligtvis verk för verk få reda på vad den kostar och vad den betyder för verkens möjligheter att fungera i den nya situationen. Finner vi då att kostnaderna – och jag tänker nu inte främst på de direkta utgifterna för själva flyttningen, även om de också bör tas med i beräkningen, utan framför allt på de permanenta merkostnaderna för fördryad drift – är orimligt höga, då måste vi självfallet ställa oss frågan om inte de regionalpolitiska mål, som vi var ute för att nå och som vi alla är överens om, kunde nås bättre om pengarna används på annat sätt. Saknar vi – och det gjorde vi förra året – sådana här kostnadskalkyler, då finns inte den valmöjligheten.

Dess värre finns det anledning att tro att det var avsaknaden av sådana kalkyler som gjorde förra årets beslut möjligt. De beräkningar som gjorts inför andra etappen visar att det kan förhålla sig så. Av de 35 verk som det handlar om finns det kostnadsberäkningar i varje fall som jag har tagit del av – gjorda för tre. Det rör sig visserligen om de tre största, men kostnaden 2,7 miljarder över en femårsperiod för de tre av de 35 antyder ändå att det var ett mycket dyrbart beslut som regeringen föreslog riksdagen att ta förra året. Och att riksdagen inte *då* fick veta vad det kostade kan knappast vara någon ursäkt för att vi inte skall få ett besked *nu*.

En annan, ofta försummad aspekt på utlokaliseringen är möjligheterna till framtida förändringar i verkens organisationsstruktur. Hur påverkas de möjligheterna av en utlokalisering? Vilka möjligheter har vi t. ex. att genomföra radikala decentraliseringsreformer inom en statsförvaltning, där de olika enheterna är spridda på en rad orter runt om i landet och där motivet för den placeringen är att ge dessa olika orter tillgång till den sorts arbetskraft som efterfrågas av statliga verk?

Var regeringen står i den frågan är faktiskt ganska oklart. I utlokaliseringspropositionen förra året säger man dels att delegering av arbetsuppgifter i största allmänhet är bra, dels att metoden inte är så bra som regionalpolitiskt instrument eftersom den inte medger "en sådan koncentrerad insats på ett begränsat antal tillväxtcentra" som vore önskvärd, dels också att den dock bör "utnyttjas i syfte att avlasta storstockholmsområdet".

Jag tror att det här sista alternativet som propositionen antyder är det riktiga och det intressanta påpekandet. Genom att flytta ut uppgifter från de centrala verken i Stockholm till regionala och lokala organ kan vi på litet sikt åstadkomma en ganska kraftig minskning av antalet anställda i den centrala förvaltningen och därmed ge ett litet bidrag till

ansträngningarna att dämpa befolkningstillväxten i Storstockholm.

Att den decentraliseringen inte leder till vad propositionen kallar en "koncentrerad insats på ett begränsat antal tillväxtcentra" kan jag i och för sig inte se som någon nackdel, så länge det handlar om uppgifter som det av andra skäl än de lokaliseringspolitiska är rationellt att överföra till t. ex. länshuvudstäder och kommuncentra, vilket det väl närmast blir fråga om.

Dessutom vinner man andra fördelar med en decentraliseringsreform. Fler beslut kommer att fattas närmare de människor och verksamheter som berörs, vilket är ett närdemokratiskt intresse. Att flytta ut verk har ju däremot ingenting med decentralisering att göra, även om finansdepartementets utflyttningsdelegation av någon dunkel anledning kallade sitt första betänkande för "Decentralisering av statlig verksamhet — ett led i regionalpolitiken".

En delegeringsreform innebär dessutom inte de svåra omställningsproblem för personalen som utflyttningen med nödvändighet för med sig, den försvårar inte på samma sätt -- eller kanske inte alls -- de nödvändiga kontakterna mellan de centrala statliga myndigheterna, och den drar inte med sig de av allt att döma oerhört stora kostnader som utflyttning av hela verk leder till.

Alla tycks ju också vara ganska överens om att en delegering bör komma till stånd. Riksdagen har senast i vår uttalat sig för en långtgående decentralisering av statsförvaltningen. Men vi skulle ändå -- eller kanske just därför -- när frågan om en delegering av arbetsuppgifter är så aktuell, vilja veta hur man inom finansdepartementet bedömer möjligheterna att genomföra en sådan reform samtidigt som man planerar för fortsatt utflyttning av hela verk.

Tag domänverket t. ex.! Där har man pekat på att man genom att låta regionala och lokala organ ta hand om arbetsuppgifter som i dag sköts i Stockholm men låta den centrala förvaltningen vara kvar här kan minska arbetsstyrkan i Stockholm med ca 50 procent. Regeringen föreslog ändå att verket skulle flyttas ut i sin helhet. Man ville inte se decentraliseringen som ett alternativ utan som ett komplement till utflyttningen, och den ståndpunkten har ju också riksdagsmajoriteten i vår intagit.

Mot denna bakgrund skulle det vara ganska intressant att veta hur finansdepartementet ser t. ex. på domänverkets framtid. Är det meningen att domänverket med sina 400 anställda -- jag tror det rör sig om den siffran -- i en första omgång skall flytta ut till Falun-Borlängeområdet och att man därefter i en andra omgång skall genomföra en decentralisering som betyder att ca 200 tjänster dras in? För egen del har jag väldigt svårt att se att en sådan politik kan vara rimlig. Även om man skulle -- och det är ju dess värre alltför många som gör det -- strunta i alla hänsyn till personalen, och om man skulle strunta i verkets möjligheter att sköta sina uppgifter, så skulle en sådan här åtgärd strida mot syftet med utflyttningen, som ju först och främst var att bereda, i det här speciella fallet, Falun-Borlängeområdet ett visst antal arbetstillfällen i statlig centralförvaltning.

Jag tog domänverket som exempel, men i varierande utsträckning gäller samma problemställning också för andra verk -- både dem som nu

har flyttat ut och dem som kommer att flyttas ut om den här verksamheten fortsätter – där en delegering av arbetsuppgifter är möjlig. Och problemet är inte heller begränsat till frågan om decentralisering eller inte utan handlar i lika hög grad om andra organisationsförändringar som syftar till rationaliseringar och där det resultat man eftersträvar är en begränsning av antalet tjänster inom den centrala statsförvaltningen.

Ett uttalande på den här punkten måste också vara angeläget ur verkspersonalens synpunkt. För den som skall ta ställning till om han eller hon skall flytta med måste det givetvis vara av stort intresse att veta vad som kommer att hända med verket efter en utflyttning. Blir det omedelbart nya organisationsförändringar med risk för en ny utflyttning eller indragningar av tjänster, eller innebär utlokaliseringen att statsmakterna avstår från mer genomgripande decentraliseringsreformer?

Men det är också intressant att veta, inte minst för personalen, hur finansministern ser på möjligheten att gå in för en radikal decentraliseringsreform som alternativ till utlokalisering av hela verk. Jag tänker då framför allt på de verk som är aktuella inför andra etappen. Finansministern säger att han betvivlar att mer än varannan anställd – 60 procent -- säger nej till att flytta med sitt verk. Jag kan inte heller gå i god för den uppgiften, även om den bygger på den enda undersökning av flyttningsviljan som mig veterligt har gjorts. Men det är ju ändå åtskilliga som inte vill flytta -- det kan vi vara ganska säkra på. För dem är det naturligtvis intressant att veta hur många tjänster i statlig förvaltning som blir kvar. Inför den nu aktuella första etappen är omplaceringar kanske möjliga att genomföra, men hur blir det efter den andra etappen, som väntas omfatta ytterligare ca 20 000 tjänster? Med ett decentraliseringsalternativ skulle sannolikt tillräckligt många tjänster bli kvar i Stockholm för att räcka till för dem som av olika skäl föredrar att bli kvar. En total utlokalisering av hela verk däremot innebär ofrånkomligen en omfattande tvångsförflyttning av dem som inte kan finna andra slags sysselsättningar i huvudstadsområdet.

Inte heller de här problemen belystes inför riksdagens beslut förra året, och i det vi har hört hittills av finansministerns kommentar till herr Wijkmans interpellation har ingenting heller avslöjats. Jag skulle därför, fru talman, vilja sluta med att ställa två frågor till finansministern:

1. Av vilket skäl är det omöjligt att göra en uppskattning av de samhälls- och företagsekonomiska kostnaderna i samband med den första utflyttningsetappen – den typ av kostnader som man nu håller på att undersöka inför den andra etappen?

2. Hur ser finansministern på möjligheten att genomföra en omfattande delegering av arbetsuppgifter från de centrala verken ut till regionala och lokala organ efter det att verken har flyttats ut?

I detta anförande instämde herr Wirmark (fp).

Herr finansministern STRÄNG:

Fru talman! Naturligtvis är det inte nu rätta tidpunkten att ta upp ett slags andra lokaliseringsdebatt. Jag har av interpellanten blivit anklagad

för att inte ha utvecklat en tillräcklig retorik i mitt svar på hans frågor. Men han har ställt tre frågor och han har fått tre klara svar på dem.

Han har frågat om jag för min del har någon anledning att ompröva min uppfattning om fjolärets utlokalisering, och det har jag svarat nej på. Jag är alideles övertygad om att jag har riksdagen bakom mig på den punkten.

Han har frågat om jag kan beräkna de slutliga kostnaderna. Dessa kan man inte gärna beräkna, eftersom besluten konkret kommer att manifesteras sig i kostnader om två eller tre år.

I detta sammanhang tog herr Wijkman också upp en diskussion om kostnaderna för SJ och televerket och Vattenfall och rörde sig med miljardkostnader. Det är att vara litet för fläsig att ta upp den diskussionen nu. Vi har ju en utredning som sitter och arbetar med detta. Denna har ännu inte lämnat sitt förslag till regeringen. Jag vet inte vilka områden och vilka verk som blir aktuella i den andra etappen. Regeringens beredning måste ju ske sedan utredningen har lagt fram sitt förslag. Därefter kommer, föreställer jag mig, ett förslag till riksdagen, och då skall debatten föras.

Herr Wijkman säger att man måste ändå ha någon uppfattning om kostnaderna för den *genomförda* etappen. Ja, det kan man ha en allmän uppfattning om. Det kostar å ena sidan en del pengar att bygga nya ämbetsverk, förslagsvis i Norrköping och i Gävle. Å andra sidan har statsverket för närvarande 10 000 rum på hyresbas här i storstaden, vilket naturligtvis kommer att balanseras av att man flyttar ut en del ämbetsmän och ämbetsverk till andra platser. Man kan välja mellan att bygga de där husen i Stockholm eller att bygga dem i landsorten -- de blir förmodligen inte dyrare i landsorten.

De personalkostnader som sedan blir aktuella beror naturligtvis på i vilken utsträckning personalen flyttar med eller inte, och därom kan man inte heller säga just någonting i förväg.

Den tredje frågan var vilka slutsatser jag drar av att personalen var negativ till utflyttningen. Ja, det är väl inget nytt att personalen var negativ. När vi fattade det här beslutet vandrade ju personalen runt omkring riksdagshuset med banderoller, där man klart sade ifrån att man inte hade lust att flytta ut. I vilken omfattning man sedermera kommer att flytta ut eller inte får ju ge sig när det hela aktualiseras. Och jag tror att resultatet då det gäller att följa med kommer att bli mera positivt än vad man kunde tro just när vi fattade beslutet.

Det finns ingen som helst anledning för mig att svara annat än kort och koncist på de frågor som har ställts, eftersom den här debatten inte hör hemma här i dag. Men herrarna är ju välkomna, när jag så småningom kommer med förslaget om den andra etappen. Då får ni väl använda er övertalningsförmåga för att övertyga majoriteten i era egna partier -- jag tror det blir rätt besvärligt i första hand -- och därefter försöka övertyga majoriteten i den här kammaren om att utlokaliseringen inte skall äga rum.

Ni tjuvstartar i den här debatten, och jag har för min del ingen anledning att följa med i den tjuvstarten. Men jag står naturligtvis till förfogande, om jag då lever och har hälsan, när frågan blir aktuell litet längre fram.

Herr WIJKMAN (m):

Fru talman! Jag vet inte riktigt hur jag ska kommentera finansministerns senaste inlägg. Denna debatt hör inte hemma här i dag, sade herr Sträng. Men det är i dag – och sedan ett par tre månader – som vi har fått klart för oss, bl. a. via de ekonomiska beräkningar som gjorts vid SJ, Vattenfall och televerket, att det åtminstone i de verken rör sig om avsevärda kostnader för en eventuell utflyttning.

Märk väl att jag inte har tagit upp kostnaderna för kontorslokalerna. Jag är väl medveten om att det råder brist på sådana lokaler här i Stockholm och att kostnaderna därför inte skall beräknas som en extra kostnad. Men det finns en mängd andra kostnader. SJ har bl. a. redovisat att det kostar 60 miljoner kronor att bygga ett nytt kontorshus. Vi kan ta bort de kostnaderna, men det står ändå kvar ytterligare 30 miljoner för ny tele- och datamateriel etc.

I det material som jag har lagt fram finns det specificeringar gjorda för både kartverket och provningsanstalten från etapp 1. I övrigt finns det få konkreta, ekonomiska beräkningar redovisade. Och det är främst mot bakgrunden av de enorma summor som redovisas från SJ, televerket och Vattenfall som herr Ullsten och jag – och efter vad jag förstår många med oss – har funnit det vara av intresse att försöka få fram vad den redan beslutade utflyttningsomgången kommer att kosta.

Mycket av vad herr statsrådet sade förra året i sina allmänna överväganden håller vi med om, t. ex. värdet av att skapa regional balans, att göra lokaliseringspolitiska satsningar etc., men jag är mycket tveksam om huruvida satsningar av detta slag, till så oerhörda kostnader som det sannolikt är fråga om, är den bästa regionalpolitiken. Jag är över huvud taget mycket tveksam när det gäller principen att flytta ut hela verk. Jag tror att det ligger mycket mer i det resonemang som herr Ullsten för om delegering och decentralisering av vissa funktioner.

Herr Sträng sade att vi är flåsiga när vi tar upp kostnaderna för etapp 2. Men statskontoret har ju redovisat de kostnaderna, och jag tycker inte att man har varit särskilt fläsigt där. Man har på statskontoret klart konstaterat att detta är verkens egna beräkningar. Statskontoret har inte ställt sig bakom dem. Men en uppfattning får man ju om trenden. Man får en viss uppfattning om nivån och läget. Herr Ullsten preciserade kostnaderna till 2,7 miljarder under en femårsperiod för bara de nämnda tre myndigheterna. Låt oss säga att man har räknat 100 procent för högt. Då har vi i alla fall en dryg miljard som det gäller att plocka fram under en femårsperiod. När det gäller kartverket finns det också där motsvarande beräkningar gjorda över produktionsbortfallet som blir följden av att man måste skaffa ny personal, skola in nya lokaler osv.

Jag tycker sålunda, fru talman, att debatten i allra högsta grad hör hemma här i dag. Och debatten är central, därför att staten har begränsade resurser. Och om vi får fram beräkningar som visar att det här är fråga om hundratals miljoner för den första etappen, så vågar jag garantera, herr statsråd, att åtskilliga ledamöter i denna kammare kommer att tänka om, i fall de får prova frågan på nytt.

Därmed är inte sagt att alla de verk och myndigheter som omfattas av etapp 1 inte skulle komma att flyttas ut. Åtskilliga utflyttningar tror jag

Nr 78

Måndagen den
15 maj 1972

Ang. beslutad utlokalisering av statlig verksamhet

Måndagen den
15 maj 1972

Ang. beslutad utlokalisering av statlig verksamhet

skulle åsamka statsverket små kostnader. Men för de verk som jag här har tagit upp, alltså luftfartsverket, kartverket, personalpensionsverket, provningsanstalten och sjöfartsverket, blir det fråga om högst betydande kostnader.

Finansministern sade också att vi redan för ett år sedan visste att personalen var negativ till utflyttningen. Ja, men det har ju nu i vår vid förnyad undersökning visat sig att två tredjedelar av personalen alltså är negativa till utflyttning. Det har alltså gått ett år, och man har nu fått mera klart för sig vad avtalsverkets bud innehåller när det gäller förmåner i samband med utflyttningen, men fortfarande är två tredjedelar inte villiga att flytta ut. Dessutom vet vi att det inte är så lätt för många av de specialister som det här gäller att få ersättningsjobb i Stockholm — sjöfartsverkets och kartverkets personal för att här bara ta två exempel. Likaså vet vi att det är oerhört dyrt att rekrytera ny personal till statsförvaltningen.

Beträffande etapp 1 vet vi vidare ingenting om de berörda kommunernas möjligheter att skaffa jobb åt maken eller maken. I vad gäller etapp 2 har kommunerna sagt att det kan bli svårt, och såvitt jag förstår finns det ingenting som säger att det inte blir svårt också för etapp 1. Det kommer att bli många tragedier i framtiden om vi inte hanterar dessa personalfrågor mycket varsamt.

Jag tycker att de nya siffrorna över andelen negativ personal är intressanta. De borde intressera finansministern och också föranleda honom att göra en något mer utförlig kommentar. Berörda personalorganisationer har varit kritiska mot avtalsverkets hittillsvarande bud. Man kan naturligtvis invända att det är en förhandlingstaktisk sak, men jag vet att man inom både SACO och TCO känner ett väldigt tryck från sina medlemmar i dessa frågor.

Fru talman! Jag ställde alltså en hel del frågor om kostnaderna. Jag har inte fått några svar. Herr Sträng säger att det här inte är platsen för en debatt. Jag kan bara upprepa frågorna och framföra som min mening att det är högst aktuella frågeställningar, som borde angå finansministern lika väl som de tydligen angår en väldig massa människor i massmedia; de har visat ett betydligt större intresse än finansministern för utflyttningens ekonomiska konsekvenser.

Herr ULLSTEN (fp):

Fru talman! Om det hade varit någon annan än finansministern som gav det svar som interpellanten och jag fick — nämligen att vi tjuvstartade när vi krävde besked om kostnaderna — hade man kanske inte varit lika förvånad. Men det är nu alltså finansministern som tydligen menar att det är en rimlig princip att lägga fram förslag som man begär riksdagens stöd för men vägrar att presentera kostnadsberäkningar: att kräva sådana är att tjuvstarta i debatten. Överförd till andra reformer som vi har att ta ställning till ter sig den arbetsmetoden ganska märklig. Givetvis är den inte mindre märklig därför att det nu handlar om utlokalisering av statliga verk.

När riksdagen i maj förra året fattade sitt beslut hade man, såsom både herr Wijkman och jag och många med oss tidigare har påpekat, mycket

dimmiga begrepp om vad beslutet innebar; man visste en del om vad det skulle kosta att bygga upp kontor och liknande, men inte mycket mer. Man hade t. ex. inget begrepp om de samhällsekonomiska kostnaderna på litet sikt och inte heller om den företagsekonomiska belastningen. Man visste inte vad utlokaliseringen skulle innebära för verkens möjligheter att fungera, hur t. ex. affärsverksamhetens konkurrensmöjligheter skulle påverkas, hur mycket dyrare deras tjänster blir, etc. Man visste mycket litet om vad man gav sig in på – om det här var rätt sätt att använda pengarna inom regionalpolitikens område eller om man inte i stället kunde ha satsat på mera produktiva investeringar. Ingenting av detta kunde man ge besked om. Och dess värre var riksdagen så ivrig att besluta om utlokaliseringen att bara några få ställde dessa frågor.

Situationen i dag är den att vi till skillnad från den gången börjat få en aning om kostnaderna. Vi har kunnat få det tack vare herr Strängs eget departement, som uppdragit åt de verk som är aktuella för nästa flyttning att göra sådana beräkningar. Resultaten av dessa är, tycker jag, sådana att man i högsta grad måste ifrågasätta om detta alls är någon vettig politik att fullfölja. Vad är då naturligare än att man, som herr Wijkman gjort här, ställer frågan till finansministern: Vad kostar den första etappen, som vi redan fattat beslut om? Jag kan inte förstå hur finansministern utan vidare kan säga att han inte kan svara på det förrän verken har flyttat ut. Varför kan inte precis samma frågor som ställts inför andra etappen ställas till de verk som omfattas av den första?

Skulle resultatet av dessa undersökningar visa sig vara att utflyttningen blir orimligt dyr och att den får allvarliga konsekvenser för verkens möjligheter att arbeta, är det väl ändå motiverat att tänka om. Det är inte säkert att vi då kommer till slutsatsen att vi inte alls skall fullfölja utflyttningen; det kan i många fall ändå finnas motiv att göra en utflyttning. Men vi skulle få det mått av kunskapsunderlag som vi i alla andra sammanhang finner helt naturligt, men som finansministern i detta fall av någon egendomlig anledning finner helt omotiverat.

Jag vill alltså upprepa min fråga: Varför är det inte möjligt att göra en kostnadsberäkning beträffande de verk, om vilka beslut redan har fattats? Och jag talar då alltså inte bara om de egentliga flyttningskostnaderna utan också om den företagsekonomiska belastning, som dessa verk kan drabbas av när de hamnar i en helt ny lokaliseringssituation.

Min andra fråga gällde decentralisering som ett alternativ till utlokalisering. I finansministerns proposition från förra året och i ett par utskottsbetänkanden som riksdagen tagit ställning till i vår har det sagts ifrån att man inte vill störa det pågående utlokaliseringsarbetet; man accepterar inte en decentralisering, dvs. delegering av arbetsuppgifter från centrala verk ut till regionala och lokala organ, som ett alternativ till utlokalisering, bara som ett komplement. Av detta måste jag dra slutsatsen, i varje fall tills vi har fått ett annat besked, att man har tänkt sig att verken först skall utlokaliseras, först därefter skall man diskutera en delegering av arbetsuppgifter ut på fältet. Jag tänker då på en decentralisering av mera genomgripande omfattning, inte de organisationsförändringar som görs av och till och utan att verken frågar riksdagen. Detta är -- om jag har uppfattat det rätt -- regeringens och

Mandagen den
15 maj 1972

*Ang. beslutad utlo-
kalisering av statlig
verksamhet*

riksdagsmajoritetens ståndpunkt. Min fråga blir då: Vad har finansministern för kommentar att göra till dem som menar att en sådan tågordning är omöjlig att genomföra? Så här ser jag saken.

Om man flyttar ut ett verk — som exempel nämnde jag domänverket som flyttas från Stockholm till Borlänge-Falunområdet — sker detta i regionalpolitiskt syfte. I Borlänge-Falunområdet byggs då kontorslokaler och bostäder, och det skapas olika slag av samhällsservice för att förhållandena för verket skall bli så bra som möjligt. Den dag finansministern säger till domänverket att det skall satsa på en radikal delegering, som innebär att hälften av antalet tjänster blir överflödiga i den centrala förvaltningen, är det ganska sannolikt att kommunalmännen i Borlänge-Falunområdet, de anställda och många andra — inte minst deras supportrar här i riksdagen — säger: Detta är orimligt. Ni har just genomfört en utlokaliseringsreform som har inneburit att vi har fått dessa tjänster, skall vi nu strax bli av med dem? Och personalen kommer att peka på de nya omställningsproblem som man skulle drabbas av.

Även finansministern måste inse att detta är en orimlig politik. Därför tror jag inte att det blir någon decentraliseringsreform. Motståndet kommer att bli så kraftigt, och det kommer att vara så starkt motiverat att riksdagen kommer att acceptera invändningarna. Och detta kommer inte bara att gälla den typ av omorganisation som en decentralisering innebär utan kommer sannolikt att gälla alla slags rationaliseringar inom statsförvaltningen som syftar till en begränsning av antalet tjänster, eftersom en sådan begränsning går stick i stäv mot statsmakternas regionalpolitiska målsättning, stick i stäv mot de motiv som gjorde att utflyttningen kom till stånd.

Detta är en kostnadspost som man bör lägga till alla de andra: Risken för att vi för framtiden får en statsförvaltning som blir praktiskt taget oåtkomlig för i varje fall mera genomgripande rationaliseringssträvanden.

Jag kan, fru talman, inte se att det vore något fel i att herr Sträng i dag må vara att han inte kan ge något mera exakt besked om kostnader och annat — ändå kommenterade dessa påståenden, som jag anser innebära en allvarlig invändning mot den politik som statsmakterna tills vidare är beredda att fullfölja.

Herr finansministern STRÄNG:

Fru talman! Jag har fortfarande litet svårt att frigöra mig från att debatten har karaktär av en skuggboxning.

Om herrar Wijkman och Ullsten har blivit uppskrämda över siffrorna, som jag också har sett i tidningarna, om förlusterna för statsverket därest man flyttar SJ, televerket och vattenfallsverket, finns ju andra beräkningar och uttalanden som säger att dessa siffror är helt felaktiga. För min egen del har jag inte haft någon som helst anledning att sätta mig ned och räkna på detta, eftersom det ännu inte har tagits någon ställning till om SJ, Vattenfall och televerket skall flyttas ut, helt eller i begränsad omfattning. Det är ju vad man först får undersöka. Sedan kan man börja på att diskutera kostnaderna och skulle kostnaderna vara orimliga, är det ju klart att orimliga kostnader påverkar även det primära beslutet. Det är alldeles uppenbart.

Men det är skuggboxning att, med utgångspunkt i siffror som har redovisats från de här verken och som har bestritts ifrån annat håll, försöka överföra de kostnaderna på de verk som riksdagen redan har fattat beslut om och dra slutsatser av detta. Verken är ju skilda till sin natur och sitt arbetssätt. Följaktligen är också kostnadsfrågorna, om man nu skall försöka bedöma dem ifrån verkens sida, helt skiljaktiga.

Vidare kan jag till herr Wijkman säga att jag, när vi fattade det här beslutet i riksdagen för ett år sedan, hade den bestämda känslan att det var flera än två tredjedelar av de berörda personalkategorierna som var klart negativt inställda till utflyttningen. Den mycket manstarka uppslutningen i demonstrationståget runt det här huset och de mycket energiska framställningar som gjordes av personalorganisationerna gav mig nog anledning att tro att det var inte så särdeles många procent som var benägna att flytta.

Sedan har det hänt en del under den här tiden. Man har varit ute och sett på de här utflyttningsplatserna och kommit underfund med att en hel del av dem kanske har vissa behag att offerera som Stockholm saknar, och intresset har följaktligen vaknat. Man har en känsla av mer positiv reaktion ifrån personalens sida i dag än vad vi hade för ett år sedan. Det är mitt svar på den punkten.

Vidare tror jag det är herr Ullsten som har kommit tillbaka några gånger med att nämna domänverket. Jag är också preliminärt underrättad om att domänverket anser sig kunna banta sin centralorganisation med 200 anställda, ifrån 400 ner till hälften. Naturligtvis tar vi det såsom en skänk från ovan. Man kan möjligen bara säga, att det var litet synd att man inte i domänverkets ledning kom underfund med att den möjligheten fanns dessförinnan, innan beslutet om utflyttningen hade fattats. Men om det är så att man med hänsyn till utflyttningen nu lägger manken till och är beredd att göra en rationalisering, tas det emot med tacksamhet ifrån regeringens sida och jag föreställer mig även ifrån riksdagens sida.

I vad mån det här sedan skall spela över i någon ökning på de decentraliserade förvaltningarna vet jag ingenting om. Jag har inte sett några siffror på det. Jag föreställer mig att inte heller herr Ullsten har sett några siffror på det. Det är möjligt att en sådan ökning i någon mån måste göras, men det kan ju också tänkas att man kan göra vissa rationaliseringar som direkt bantar ner organisationen, och naturligtvis accepterar vi det.

I frågan om decentralisering som ett alternativ till utflyttning kan jag ju erinra om den debatt som fördes under fjolåret. Den innebar att i och med att man flyttar ut de verk som lämpligen kan flyttas ut tillför man den mottagande orten också en grupp av anställda som man i annat fall skulle sakna. Man kan ju säga att den mottagande orten naturligtvis är tacksam för all aktivitet som kommer dit. Men den är ju ännu mer tacksam, om den får en nyanserad personaluppsättning, alltså exempelvis från skrivmaskinsflickan upp till byråchefen eller generaldirektören. Det blir då en mera rejäl utflyttning, det blir så att säga en riktigare överensstämmelse med att på olika platser i landet försöka skapa en statlig administration som kan vara ett alternativ till den administration

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. beslutad utlo-
kalisering av statlig
verksamhet*

vi har här i Stockholm.

Riksdagen var intresserad av detta för ett år sedan – riksdagen var inte så där särdeles intresserad av att man skickade ut folk i den undre regionen utan ansåg att den mottagande orten var värd att få alla anställda oavsett vilken dignitet och löneklass och aktivitet de representerade, och det låg säkerligen åtskilligt i de tankegångarna.

Vidare var fjolårets beslut även ett beslut som innebar vissa decentraliseringar. Riksförsäkringsverket flyttades inte ut helt utan av detta lades vissa aktiviteter i landsorten.

Båda frågorna är följaktligen praktisk politik, och när vi så småningom får förslagen ifrån utredningen, får behandla dem i regeringen och lägga dem på riksdagens bord, är det ju som jag har sagt tidigare den rätta tiden att lufta sina känslor, presentera sina uppfattningar, kritisera regeringens ståndpunkt, om man önskar det, och försöka övertyga kammaren om sin egen.

Herr WIJKMAN (m):

Fru talman! Herr Sträng upprepar att det här är en skuggboxning och en onödig debatt. Jag tror att varken herr Ullsten eller jag är uppskrämda av de senaste uppgifterna om utgifter inom SJ, Vattenfall och televerket, men vi har naturligtvis inte kunnat undgå att reagera och dra vissa slutsatser. Vad åtminstone jag har gjort är att jag har satt mig ned och gått igenom alla remissvar och alla olika PM som finns från den första utflyttningsomgången och försökt bilda mig en uppfattning, även via samtal med folk inom de verken, hur kostnadsbilden där ser ut, eftersom jag tycker att det var en fatal brist vid förra beslutet, våren 1971, att en sådan kostnadsberäkning, låt vara bara en skattning, icke fanns tillgänglig.

Jag tycker fortfarande att det är en upprörande brist, och jag menar att, när vi nu har fått vissa antydningar om storleksordningen på kostnaderna – åtminstone för de här affärsdrivande verken – den naturliga konsekvensen borde vara, eftersom det är tre fyra år tills de här verken skall flyttas ut, att vi sätter oss ned och gör skattningar i fråga om de verk vilkas utflyttning redan är beslutad.

Jag tror inte alls att vi därmed skulle ompröva beslutet för alla de verk och myndigheter som berördes i första omgången, men jag tror att det för vissa av verken kommer att visa sig att det ställer sig så dyrt att det är tveksamt, om de regionalpolitiska effekterna väger upp de stora ekonomiska kostnaderna. Jag menar att det då också vore rimligt att ställa de regionalpolitiska effekterna, detta att man får, för att använda finansministerns ord, en nyanserad utflyttning ur personalsynpunkt, mot andra insatser när det gäller regionalpolitiken, exempelvis generell stimulans av näringslivet eller av persontransporterna i stödområdet.

Detta vill alltså icke finansministern göra. Han menar att det är en skuggboxning, en tjuvstart osv. Det här är, tycker jag, allvarliga ekonomiska frågor vi diskuterar, och ju fortare vi kan göra en sådan här beräkning desto mindre blir ju konsekvenserna, om vi skulle finna att det är angeläget att ompröva vissa verksutflyttningar.

Vidare säger finansministern att på annat håll har man starkt kritiserat SJ, Vattenfall och televerket. Varken herr Ullsten eller jag har använt

dess siffror som några exakta mått på vad det kostar. Vi har sagt att de pekar upp mot ganska höga kostnader. De kostnader som jag har dragit fram från kartverket, som är betydligt mer preciserade och som jag har lagt fram här två gånger, har inte finansministern med ett ord berört, och inte heller uppgifterna från luftfartsverket att man kommer att tvingas till höjning av avgifterna som kommer att påverka inrikesflygets priser etc. Provvningsanstalten är ju ett annat exempel, som vi får ta upp specifikt här om några dagar. Det är klart att verken är skilda till sitt arbetssätt och till sin natur, men kostnader blir det under alla förhållanden för vart och ett av verken, och det är det som jag strävar efter att få fram.

Till sist, fru talman, detta om personalen. Finansministern säger att han har ett bestämt intryck av att den är mera positivt inställd i dag än vad den var för ett år sedan. Det vore ju också märkligt, om det inte hade blivit en något litet mera positiv attityd bland annat hos den yngre delen av personalen som har lättare att flytta, att bryta upp, efter det att det har gått ett år och man nu bör ha fått ganska klart för sig ungefär vad en flyttning skulle innebära, vilka förmåner som skulle vara förenade därmed etc. Men jag tycker det är allvarligt att man i verk efter verk kan peka på att över två tredjedelar av personalen icke vill flytta med. Det är allvarligt därför att det kommer att skapa enorma svårigheter under en lång övergångstid för dessa verk att fungera rationellt. Personalpensionsverket tycker jag är ett utmärkt exempel. Där har man relativt besvärliga pensionsärenden att handskas med, ärenden som kan gå 20, 30 år tillbaka i tiden. Författningar och bestämmelser har ändrats, och det krävs lång inskolningstid.

Hur bedömer finansministern övergångsproblemen? Vad kommer de att kosta samhället? Och är det försvarbart att flytta ut just den typ av myndigheter där mycket kvalificerade specialistfunktioner kommer att drabbas av utflyttningen? Detta är centrala frågeställningar, och jag vidhåller att det nog är mycket få i vårt samhälle som tycker att det här är en skuggboxning eller en skuggdebatt. Det är en central fråga inför de närmaste budgetåren, med vilka medel vi skall uppnå regional balans och göra vettiga regionalpolitiska insatser. Jag anser det vara en avsevärd brist att vi inte har sådana kalkyler utan i stort grundar våra beslut på tyckande hit och dit.

Herr ULLSTEN (fp):

Fru talman! Det finns ett bra sätt för finansministern att ordna så att vi slipper ägna oss åt det som han kallar för skuggboxning, nämligen genom att tillgodose kravet på en reell kostnadsberäkning. Jag inser naturligtvis att det, när det gäller de företagsekonomiska kostnaderna och de allmänna samhällsekonomiska bedömningarna, inte går att komma fram till några exakta siffror. Men uppgifterna skulle ändå vara av stort intresse för ställningstagandet till huruvida den första etappen skall fullföljas i sin helhet och för bedömningen av en eventuell fortsättning av utlokaliseringen.

I vad sedan gäller domänverket tyckte jag det lät som om finansministern uppskattar de möjligheter som domänverket har visat på att

delegera arbetsuppgifter och därigenom begränsa personalen i den centrala förvaltningen. Han säger att det var synd att domänverket inte pekade på detta tidigare. Men initiativet till utlokalisering kom ju från regeringen, och det hade väl då varit rimligt att kräva att regeringen hade undersökt vilka alternativa möjligheter som förelåg, t. ex. i form av delegering av arbetsuppgifter. Man behöver inte skylla på att verket inte självant pekade på detta. Vidare har jag för mig att domänverket var ute med detta ganska tidigt. Dessutom har någon flyttning av domänverket ännu inte ägt rum, och möjligheterna att överväga en decentralisering som alternativ finns därför fortfarande.

Jag tror att decentraliseringsalternativet – dess värre, vill jag säga – av politiska skäl är relativt ointressant att diskutera beträffande första etappens utflyttning; den lär komma att ligga fast, i varje fall vad beträffar huvuddelen av utflyttningen, hur många sakliga skäl som än kan åberopas i de enskilda fallen för att man borde göra en omprövning. Men desto intressantare är det väl då att diskutera frågan inför den fortsatta utflyttningen.

Finansministern tycks vara ganska kallsinnig inför de varningar som jag ville ge uttryck åt, att decentraliseringar i framtiden, liksom andra åtgärder som leder till personalminskningar inom de centrala förvaltningarna, kommer att försvåras om man använder ämbetsverken som lokaliseringsobjekt. Men om finansministern inte bryr sig om vad jag säger kan han ju tala med sin kollega Bengt Norling. Han har haft praktisk erfarenhet av det problemet. I slutet av förra året lade han fram ett förslag om rationalisering av SJ:s distriktsförvaltning. Då handlade det visserligen inte om en decentraliseringsreform, utan om motsatsen, men för de orter där de distriktsförvaltningar låg som man ville dra in var problemet precis detsamma som det kommer att bli den dag då vi vill begränsa antalet anställda i utlokaliserade statliga verk.

Nu blev regeringens förslag som bekant avslaget. Riksdagsmajoriteten ansåg de lokaliseringspolitiska motiven för att distriktsförvaltningarna skulle vara kvar som alltför starka. Den hänvisade till sysselsättningsläget och sade att man inte kunde ta ifrån kommunerna de här förvaltningarna. Den kommentar som statsrådet Norling då gjorde löd så här:

”För man tanken vidare innebär det att när riksdagen har beslutat att ett stort antal centrala myndigheter skall utlokaliseras – och kanske kommer riksdagen att besluta om fler sådana utflyttningar – då skulle resultatet bli, om man drar lärdom av de fall som vi diskuterar i kväll, att då har statsmakterna mer eller mindre bundit sig för ett åtagande om ett visst kvantum statlig verksamhet. Det innebär att när man sedan i takt med utvecklingen vill omorganisera eller ompröva beslutet, slå samman organisationen med annan verksamhet eller över huvud taget minska ner den, då möter man motstånd. Har man fått en myndighet, har man fått den, och skall man bli av med den, skall man ha något lika bra i stället.

I ett läge då en större del av statsverksamheten än för närvarande är utlokaliserad kan man förstå vad en sådan inställning kan leda till i fråga om ineffektivitet.”

Jag tycker det är en alldeles utmärkt beskrivning av det läge som vi kan hamna i om vi fortsätter med utlokaliseringen av statlig verksamhet.

Nu är det alldeles uppenbart att vi inte kan få något besked i dag, men lat oss få det vid något annat tillfälle, ett besked om hur den av riksdagen begärda decentraliseringsreformen skall kunna genomföras samtidigt som man planerar för fortsatt utlokalisering. Såvitt jag förstår är det två reformer som det helt enkelt inte går att genomföra samtidigt, även om man under tiden som utlokaliseringen förbereds måhända kan göra smärre förändringar i decentraliserande riktning. Någon genomgripande decentralisering av den svenska statsförvaltningen, som ur många synpunkter är mycket angelägen, kommer såvitt jag förstår inte att kunna genomföras samtidigt med en omfattande utlokalisering av hela verk.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag tror det var herr Wijkman som sade att han hade läst remissvaren till den första etappen av utflyttning mycket noga. Det var också jag tvingad att göra. Det var ingen tvekan om att personalen hundraprocentigt sade nej; det fanns inget verk där personalen sade ja till utflyttning, men det fanns ett verk där *styrelsen* sade ja, och det var skogshögskolan. Om jag minns rätt var det det enda verket där vi fick en positiv reaktion. Icke förty bedömde vi emellertid läget sådant, att det var riktigt att göra en utlokalisering i denna första etapp. Därvid gjordes naturligtvis en avvägning av kostnaderna gentemot de allmänna fördelar vi ansåg ligga i en utflyttning och den injektion som den skulle kunna innebära på de mottagande platserna i landsorten.

Den bedömningen delades, skulle jag våga säga, av 96-97 procent av ledamöterna i den här kammaren. Den bedömningen står sig säkerligen även i dag. När nu herr Wijkman säger att två tredjedelar av personalen är emot utflyttning, innebär det en förändring till det bättre mot den uppfattning vi hade om personalens reaktion när beslutet fattades för ett år sedan. Därför kan den uppgiften inte förändras i varje fall min uppfattning, och förmodligen inte heller uppfattningen hos någon annan kammarledamot som talade för utflyttningen.

Det går naturligtvis inte att utgå från de här icke kontrollerade och icke granskade siffrorna från SJ, Vattenfall och televerket och försöka kalkera dem på sådana verk som domänverket, kartverket och sjöfartsverket, som har nämnts i debatten här. Det är inte samma organisation, de har inte samma funktioner och det går inte att göra någon enkel schablonberäkning av kostnaderna. Därför menar jag att dessa siffror -- om det nu är de som har varit startpunkten för de bada talarnas aktiviteter -- kan lämnas utanför debatten. De kan bli intressanta, om vi längre fram skulle komma med ett förslag om utflyttning av de här verken, men därom vet vi ju ingenting i dag.

Herr WIJLMAN (m):

Herr talman! Finansministern säger nu plötsligt att det gjordes en bedömning inför förra beslutet av personalens attityder och av kostnadsaspekterna. Ja, personalens attityder kände vi till ganska väl, det vill jag

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. beslutad utlo-
kalisering av statlig
verksamhet*

hålla med om, men såvitt jag vet finns det inte ett enda ord nämnt om kostnadsaspekterna i propositionen, förutom att det finns en beräkning av ungefär vad det kommer att kosta att bygga nya kontorslokaler. Där har jag redan givit finansministern rätt. Jag har inte tagit upp det som en extrakostnad, eftersom jag är medveten om att det finns ett stort lokalbehov i Stockholm, och det är egalt om man bygger i landsorten eller här.

Jag sade att minst två tredjedelar av personalen är emot förslaget i dag. Det är en förändring till det bättre i jämförelse med situationen för ett år sedan, så finansministern tycker det är ganska ointressant. Jag tycker dock att det är ett dåligt tecken ty trots att det gått ett år, trots omfattande information, trots att de anställda har fått åka ut för att se på respektive ort och trots att de vet vilka förmåner de får, är det ändå två tredjedelar som är emot flyttningen. Dessutom tror jag att en mycket stor andel av dem som har accepterat en utflyttning helt enkelt har resignerat – det säger åtminstone en del brev som jag har fått. De har resignerat och funnit sig i beslutet, men de anser fortfarande att de har blivit överkörda i ordets verkliga bemärkelse.

Sedan upprepar finansministern påståendet att de siffror som jag har nämnt här skulle bygga enbart på uppgifter från SJ och televerket. Jag har emellertid lagt fram exempelvis kartverkets egna beräkningar, och de har inte ett dugg med SJ:s och televerkets siffror att göra. Där finns klara, preciserade beräkningar som visar en flyttningskostnad på drygt 15 000 kronor per anställd i flyttningsögonblicket och därutöver ökade kostnader på mellan 160 och 180 miljoner under en tioårsperiod i form av produktionsbortfall, dubbla lokaler, försämrad effektivitetsutveckling etc.

Jag har lagt fram det materialet, och det hänger inte direkt ihop med SJ. Jag hävdar dock fortfarande att för övriga verk, beträffande vilka vi vet ganska litet om kostnaderna, säger SJ:s och Vattenfalls och televerkets beräkningar att det är fråga om höga kostnader. Finansministern menar att vi över huvud taget inte kan ta någon notis om dessa siffror, eftersom de inte är kontrollerade, men finansministern kan väl inte mena att de skulle vara så uppåt väggarna fel att man inte i alla fall kan se en viss trend? Även om man drar av 50 procent på beräkningarna, tycker jag att det är stora kostnader det är fråga om, och det borde göra finansministern benägen att se litet närmare på de här kostnaderna, eftersom det fortfarande är tre, fyra år kvar till själva flyttningen.

Herr talman! Finansministern och jag har helt olika uppfattningar om värdet av att göra sådana ekonomiska bedömningar. Jag tror inte det är stor idé att fortsätta debatten. Jag har sagt flera gånger vad jag tycker, och jag ber nu till slut att återigen få säga att det är en upprörande nonchalans att icke tillmötesgå mig så mycket som interpellant att åtminstone lägga fram de beräkningar som finansministern uppenbarligen hade för ett år sedan!

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Jag har samma prognos som herr Wijkman när det gäller möjligheterna att förmå finansministern att ge ett svar på de frågor som

har framställts här i dag. Tills vidare skall jag dock inte uppges förhoppningarna om att vi någon gång, i ett senare skede och före nästa omgång, får veta ungefär vad det är för beslut vi går att fatta.

Inför det vill jag bara klargöra en sak som finansministern uppenbarligen missuppfattade. Det är inte så att jag – och jag tror inte heller herr Wijkman – menar att de siffror som nu har redovisats från televerket, Vattenfall och SJ går att, som finansministern sade, kalkera på andra verk, som arbetar under helt andra förutsättningar. Nej, det är klart att man inte kan. Det var inte så jag menade heller, utan jag menade kort och gott att den typ av beräkningar som man gjort beträffande dessa verk bör kunna göras också när det gäller andra verk. Det är klart att det då blir andra faktorer att ta hänsyn till, men i flera fall – domänverket är ett sådant fall – är problemsällningarna ganska likartade. I andra fall skiljer de sig åt, och då får man naturligtvis ta hänsyn till det. Men det enda vi begär – och det är ganska märkligt att det är vi som skall ställa detta krav på finansministern, och inte tvärtom – är att vi skall få veta vilka kostnader denna utlokalisering kommer att föra med sig. Det är ändå ett elementärt och rimligt krav som vi ställer.

Beträffande personalen tycker även jag att det är glädjande att så pass många accepterar en placering någon annanstans än i Stockholm. Men här återstår, om vi håller oss till den enkät som gjorts, två tredjedelar. Vi vet att för många av dem kan det vara så att de i och för sig skulle vilja flytta, men det går inte. Personliga skäl gör att det skulle bli väldigt svårt. De skäl dessa människor kan åberopa, även om de inte anförts av alla anställda, måste väl ändå få vägas in i denna kalkyl. När dessutom enligt min mening en rad andra skäl som talar emot fortsatt utlokalisering – inte minst de regionalpolitiska eftersom effekterna av denna utlokalisering nog blir ganska blygsamma i förhållande till om pengarna används på annat sätt – kan man inte bara säga att fler och fler önskar flytta och att det därför enbart är att gå vidare.

Jag har där anvisat ett alternativ, som från personalens synpunkt är humanare och rimligare, nämligen decentralisering. En sådan reform kan genomföras under ett längre övergångsskede och flera tjänster blir kvar, vilket medför att det blir lättare för dem som måste stanna att få alternativa placeringsmöjligheter. Dessutom tror jag att den regionalpolitiska effekten blir större just därför att lokaliseringseffekten sprids till alla länshuvudstäder och kommuncentra.

Jag har, herr talman, svårt att tro att finansministern verkligen på fullt allvar upplever denna situation som särskilt angenäm. Han skulle nog egentligen vilja visa en ganska stor återhållsamhet, eftersom han rimligen bättre än någon annan känner till de samhällsekonomiska svårigheter detta land dras med. Men av något egendomligt skäl tycks den typen av överväganden ha svårt att slå igenom när det gäller utlokalisering av verk.

Om riksdagen fullföljer detta utlokaliseringsarbete som om ingenting hänt trots alla de mycket starka invändningar som gjorts och som man överallt utanför detta hus accepterar såsom allvarliga invändningar, kommer riksdagens trovärdighet i hög grad att ifrågasättas.

Mandagen den
15 maj 1972

*Ang. beivrandet av
parkeringsförseel-
ser*

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag tycker det är litet förmätet av en riksdagsman som herr Ullsten att diskontera en kommande debatt och säga, att om den debatten inte passar herr Ullsten förlorar riksdagen trovärdigheten i sina beslut. Man får nog vara litet försiktigare med att hantera orden när man uppträder i denna församling.

Att jag har använt uttrycket skuggboxning är faktiskt berättigat, för i botten ligger väl helt enkelt att jag har en positiv uppfattning om försöken att lokalisera en del av den statliga administrationen till andra platser i landet. De båda herrar som här har argumenterat har en negativ uppfattning om detta. Självfallet ger jag er rätt att ha denna uppfattning, men då får ni mobilisera den uppfattningen mot min uppfattning, när denna fråga skall avgöras längre fram i en andra etapp. Första etappen är ju ett passerat skede, men vi får anledning att diskutera en andra etapp. Den som då får riksdagen med sig kan inregistrera att han har riksdagen med sig, och den som förlorar kan inregistrera att han har förlorat. Men förloraren får inte gå omkring och påstå att beslutet inte bygger på de grunder som varje riksdagsman ändå är skyldig att iaktta när han fattar sina beslut.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Ang. beivrandet av parkeringsförseelser

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Löfgrens (fp) den 11 april framställda interpellation, nr 107, och anförde:

Herr talman! Herr Löfgren har fragat *dels* om jag anser det rimligt att fortsätta med de hittills praktiserade metoderna för att komma till rätta med den låga betalningsfrekvensen vid förelagd parkeringsbot, *dels* om ett av rikspolisstyrelsen den 18 oktober 1971 framlagt förslag är en lämplig lösning av problemet och när jag i så fall ämnar framlägga förslag i enlighet härmed.

För att kunna komma till rätta med de problem som ofta uppstod när det gällde att utreda parkeringsförseelser infördes den 1 januari 1970 bestämmelser om subsidiärt ägaransvar för bl. a. olaga uppställning, dvs. ägaren skulle fällas om det ej var utrett vem som kört fordonet. Bestämmelserna om subsidiärt ägaransvar synes inte ha fått så stor verkan som man hade anledning att vänta.

Till departementet har kommit framställningar från två håll med förslag till lösning av de aktuella problemen. Rikspolisstyrelsen begär införande av bestämmelser om att den registrerade fordonsägaren skall åläggas strikt ansvar för förseelser på vilka lagen om parkeringsbot är tillämplig. Vidare föreslås att handläggningen av parkeringsärenden förenklas genom att polisutredning slopas i de flesta ärenden. Stockholms gatunämnd har ett förslag som i första hand går ut på en avkriminalisering av parkeringsförseelserna. Överträdelse av parkeringsföreskrift skall beivras med en civil kontrollavgift i stället för parkeringsbot. Kontroll-

avgiften skall uppbäras av kommunen. Framställningarna behandlas för närvarande inom departementet. På grundval av framställningarna kommer förslag till lösning att läggas fram och redovisas i en promemoria, som därefter avses bli remissbehandlad. I avvaktan härpå är jag inte beredd att uttala mig om lämpligheten av den ena eller andra lösningen.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern på det svar han har ansett sig kunna ge på min interpellation. Han går inte direkt in på frågan om det kan vara skäligt att använda så mycket folk som man nu gör för att utreda frågan om hur man skall få in de parkeringsböter man har blivit tvungen att ålägga sådana som begått förseelser. Vi betraktar kanske inte förseelser av detta slag som brott i vanlig bemärkelse. Därför är det egentligen inte fråga om böter, och det vore litet mera adekvat att använda ordet bot.

Det kan emellertid inte hjälpas att allmänheten börjar reagera litet kraftigt mot att polisen måste använda så mycket folk som den gör för att utreda hur man skall komma till rätta med problemet. Enligt vad rikspolisstyrelsen själv har anfört måste man årligen ta itu med ca 780 000 förseelser, och kommunikationsministern har redan på ett ganska tidigt stadium uttalat intresse för att man skulle göra något för att komma till rätta med betalningsfrekvensen. Jag har alldeles särskilt fäst mig vid ett uttalande som kommunikationsministern gjorde vid en interpellationsdebatt i dåvarande första kammaren den 24 november 1970, då han sade: Varje försök både att förbättra rutinerna och att angripa frågan på annat sätt tycker jag är värt ett erkännande.

Det uttalandet föranledde mig att vid början av förra året väcka en motion, där jag föreslog ett radikalt sätt att komma till rätta med de här förhållandena. Jag föreslog bl. a. att man skulle låta bli att utreda på det sätt man då gjorde, och jag framhöll att jag var överraskad över att vid Stockholms parkeringskontor så mycket som närmare 30 personer var sysselsatta med att utreda dessa frågor.

Vi har sett att man sedan valde att förstärka personalen ytterligare. Det blev 40 personer och det blev 60 — och fr. o. m. november månad i fjol är 90 personer sysselsatta med detta utredningsarbete. Det kan inte hjälpas att alla som lojalt betalar den avgift som man är tvungen att betala för att man råkar göra en parkeringsförseelse tycker att det är ett hän mot dessa laglydiga människor att så stor del som nu senast 58,6 procent av alla ålagda böter för parkeringsförseelser inom Stockholms polisdistrikt inte betalas och att 90 personer skall behöva sysselsättas med detta. Det synes som om betalningsfrekvensen bara blir sämre och sämre.

Nu har kommunikationsministern redovisat att det finns dels ett förslag från rikspolisstyrelsen, dels ett förslag från Stockholms gatunämnd. Man kommer att bearbeta dessa förslag inom kommunikationsdepartementet och skicka ut dem på remiss för att se vilken lösning man skall kunna tänka sig i fortsättningen. Jag hoppas verkligen att kommunikationsministern lägger fram ett förslag, som inte bara löser problemet utan löser det på ett sådant sätt att man i fortsättningen inte

behöver använda så mycket folk för att beivra sådana här struntförseelser. Det måste finnas möjligheter att få inbetalningarna gjorda utan att man använder så omfattande personella resurser.

Jag har i min motion pekat på en sådan väg, och jag fäste mig särskilt vid att när den motionen behandlades, anförde rikspolisstyrelsen: "Huruvida förslaget i modifierad form eller i kombination med andra åtgärder kan visa sig ändamålsenligt i ett framtida system för uppföljning av parkeringsböter anses kunna avgöras först vid en samlad bedömning av hela problemkomplexet."

Härmed har jag velat påpeka att rikspolisstyrelsen inte helt avvisat tanken på ett sådant mera automatiskt inkassosystem som jag har föreslagit. Det bör väl också kunna beaktas vid den bearbetning som sker inom departementet. Vid den lösning som kan framkomma genom en sammansmältning av rikspolisstyrelsens förslag och Stockholms gatunämnds förslag måste i alla fall problemet att få in pengarna utan alltför mycket utrednings- och inkassoarbete kvarstå.

Jag hoppas att kommunikationsministern tar allvarligt på denna fråga och kommer fram till ett förslag till lösning som allmänheten kan anse någorlunda tillfredsställande. Jag tror att kommunikationsministern tar fel på opinionen i vårt land, om han nonchalerar just den uppfattningen att samhällets resurser sannerligen behöver sättas in på andra områden än där det gäller att få in avgifter från sådana som bara genom tredska låter bli att betala. Det börjar sprida sig en uppfattning att det går bra att kasta bort den s. k. lappen på vindrutan, för det sker i alla fall ingenting. I varje fall synes utvecklingen av betalningsfrekvensen peka på att de som har den uppfattningen blir fler och fler. Det skulle vara ytterligt beklagligt med hänsyn till alla de laglydiga människor som finner det riktigt att betala för en förseelse som de råkat begå.

I detta sammanhang vill jag också nämna att vårt samhälle är så funtat med den ökade bilismen att det helt enkelt inte är möjligt att räkna med någon väsentlig nedgång i antalet förseelser. Sättet att klara upp dem bör emellertid vara sådant att man inte använder sig av onödiga resurser för att ta in avgifter från dem som tredskas.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det är viktigt att herr Löfgren och jag klarar ut huruvida detta är att betrakta som brott eller inte. Herr Löfgren sade inledningsvis att vi inte betraktar dessa förseelser som brott i vanlig ordning. Låter man ett sådant uttalande stå för sig självt och bli allmän egendom hos människorna, då är det klart att det kan uppstå ett visst tvivel om huruvida det är någon mening att betala för något som tydligen av vissa människor inte betraktas som ett brott. I nästa ögonblick sade herr Löfgren att folk inte får nonchalera dessa förseelser och låta bli att betala. Jag tycker det är viktigt att vi åtminstone blir överens om huruvida detta är sådant som skall beivras eller inte. Har herr Löfgren den uppfattningen att det skall beivras, så är det väl bäst att på något vis moderera det tidigare uttalandet om att dessa förseelser inte betraktas som brott i vanlig ordning. Det sade herr Löfgren i alla fall i sitt förra inlägg.

Jag vill alldeles klart deklarera att regeringen betraktar det som lagbrott att inte betala vad lagen säger att man skall betala för någonting som man är skyldig till. Gör man inte det, har man gjort sig skyldig till ett brott, låt vara att det inte går att jämföra med andra brott; det finns ju alltid en brottsskala. Men visst har man gjort sig skyldig till en överträdelse av ordningsföreskrifterna. Det vill jag rent inledningsvis och principiellt ha sagt, därför att jag tror att ett klarläggande oss emellan på den punkten i sig självt kan vara av värde, när vi sedan skall diskutera hur man skall komma till rätta med detta.

Det är riktigt att 90 tjänstemän är sysselsatta på parkeringskontoret i Stockholm. Herr Löfgren har själv sagt det och jag kan upprepa att av dem är bara sju polismän enligt de uppgifter vi har fått. Någon anledning att befara att bekämpandet av svårare brottslighet blir lidande på detta finns därför inte. Det har ju inte heller herr Löfgren sagt, men det kan vara värdefullt som en upplysning rent allmänt att detta ändå inte tar 90 polismän i anspråk. Jag anser det vara riktigt av parkeringskontoret att göra en kraftig satsning för att respekten även för ordningsföreskrifterna skall upprätthållas.

Om jag skall tillägga något utöver mitt ursprungliga interpellationssvar beträffande de framlagda förslagen som jag där refererar till, kan jag allmänt säga att man i svensk rätt visat en viss återhållsamhet när det gäller att införa strikt straffansvar. Ett sådant ansvar innebär att den misstänkte får visa att han är oskyldig för att han skall gå fri. Med nuvarande bilregister föreligger tämligen stor eftersläpning med anmälan av ägarbyten, och att grunda ett system med strikt ägaransvar på ett sådant underlag är inte tillrådligt. I fråga om bilregistret kommer i och för sig en radikal förbättring att åstadkommas i och med att det nya registret blir upplagt.

De principiella betänkligheterna mot ett strikt ägaransvar är inte så stora, om man väljer den av gatunämnden föreslagna påföljden med civil kontrollavgift. Ett system med civila kontrollavgifter för emellertid med sig problem som är svåra att överblicka, t. ex. hur indrivningen av avgifterna skall klaras av utan påfrestningar på domstolsväsende och exekutionsväsende.

Av de stora skillnaderna mellan de förslag som nu ligger hos departementet framgår tydligt vilka svårigheter som finns när det gäller att komma fram till en praktiskt fungerande lösning av dessa frågor. Det har därför visat sig nödvändigt med vissa ytterligare undersökningar innan ett förslag kan läggas fram. Men frågan övervägs som sagt, och avsikten är att framlägga en departementspromemoria, sannolikt under senhösten detta år.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! För att det inte skall råda någon som helst meningsskiljaktighet beträffande arten av förseelsen vill jag nämna att anledningen till att jag här gjorde en liten distinktion mellan brott och förseelse var att när jag utarbetade min motion förra året, tillrättades jag på det bestämdaste av speciella jurister att undvika att använda ordet böter därför att det här normalt inte betraktades som ett brott för vilket man

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. beivrandet av
parkeringsförseel-
ser*

betalade böter, utan det var fråga om ett botbelopp. Det kanhända att jag tagit alltför stort intryck av vad sådana jurister tillrådde mig i det sammanhanget.

Sedan har jag den bestämda uppfattningen att en handling som strider mot gällande bestämmelser naturligtvis skall beivras. Den som begår en sådan handling skall också betala det belopp som är åsatt en sådan förseelse. Vi behöver därmed inte diskutera själva begreppet brott eller arten av brott. Men när vi strävar efter att få brottsligheten minskad i vårt samhälle och när vi hoppas att den skall kunna minskas, är vi väl samtidigt på det klara med att vi kommer att få dras med ett mycket stort antal förseelser mot parkeringsbestämmelserna i fortsättningen också. Den ökade bilismen och bristen på parkeringsmöjligheter kommer naturligtvis att medföra sådana besvärligheter i en betydande omfattning.

När kommunikationsministern nu kan ställa i utsikt att det relativt snart skall kunna läggas fram ett förslag, får vi väl ta det som ett positivt tecken. Jag har här bara velat göra klart för kommunikationsministern att den rådande opinionen i samhället allt starkare hävdar att man skall använda resurserna inom polisväsendet och ordningsmakten till att bekämpa väsentligare saker än just parkeringsförseelser. Man bör här naturligtvis försöka få sådana former för kontroll av laglydnaden att man kan klara denna uppgift utan att alltför mycket anstränga de personella resurserna.

När kommunikationsministern sedan påpekade att det inte är fråga om polismän, så behövde han inte framhålla det för mig, för jag har aldrig sagt att det är 90 poliser som användes för detta arbete. Men jag kan ju nämna att när jag skrev min motion så var det två inspektörer, sex polismän och 20 kontorister vid parkeringskontoret i Stockholm. I proportion till hela antalet 90 var det alltså då en betydligt större del polisutbildad personal som användes. Att det sedan har skett en ökning av antalet heltidsanställda ända upp till 90 personer, även om det i stor utsträckning rör sig om kontorister och andra tjänstemän, är bara ett tydligt exempel på att här finns ett problem att bemästra. Jag tror att det finns en möjlighet att komma till rätta med det.

Inom rikspolisstyrelsen har man ju nu gått över till att begära att ansvaret för parkeringsförseelser skall övervältras på fordonets ägare, vilket man förut inte har varit böjd att göra. Anledningen härtill är förmodligen att man inte anser att det går att få en lösning på annat sätt. Annars har också jag den uppfattningen att den som gör sig skyldig till en förseelse skall svara för den. Jag är medveten om att om man lägger ansvaret på fordonets ägare så kan det ibland komma att drabba en människa som inte har begått förseelsen i fråga. Men om det inte går att komma till rätta med problemet på annat sätt får man naturligtvis ta denna lösning.

Överläggningen var härmed slutad.

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. organisationen
vid SJ:s driftsavdel-
ningar*

Herr kommunikationsministern NORLING erhöi ordet för att besvara herr Björks i Gävle (c) den 27 april framställda interpellation, nr 129, och anförde:

Herr talman! Herr Björk i Gävle har frågat mig om jag är beredd medverka till att omorganisationer inom SJ:s driftavdelningar planeras bättre än vad som hittills tycks vara fallet.

SJ strävar efter att anpassa den geografiska indelningen av de regionala och lokala förvaltningsenheterna så att överensstämmelse nås med de geografiska gränserna för läns- och kommunförvaltningen. Därvid uppnås fördelar bl. a. i fråga om trafikplaneringen.

Länsmyndigheterna får på detta sätt endast *en* förvaltningsenhet vid SJ som kontaktorgan. För de kommunala myndigheterna innebär det självfallet också en påtaglig fördel att ha nära och täckande kontakter med SJ:s lokala organisationsenheter. Av denna anledning försöker man anpassa de lokala områdena så att varje kommun omfattas av ett lokalt förvaltningsorgan vid SJ.

Herr Björk tar i sin interpellation upp en planerad omorganisation av vissa delar av den lokala organisationen inom sjätte och åttonde driftdistrikten, vilken också kommer att medföra en viss justering och därmed en bättre länsanpassning av gränsen mellan dessa distrikt. Det ankommer primärt på SJ att besluta om organisationsförändringar av ifrågavarande slag. Jag vill dock i sammanhanget framhålla att jag i princip finner det naturligt att en länsanpassning sker av distriktsgränserna — främst med hänsyn till det nära sambandet mellan SJ:s trafikplanering och den länsvis bedrivna samhällsplaneringen. Den regionala trafikplanering som Kungl. Maj:t uppdragit åt länsstyrelserna att genomföra under de närmaste åren utgör ett särskilt skäl för att låta SJ:s distriktsgränser följa länsgränserna.

Herr BJÖRK i Gävle (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Norling för svaret på min interpellation. Svaret kom ju ganska snabbt men var å andra sidan inte så utförligt som man kanske kunde hoppats på.

I interpellationen har jag tagit upp frågan om den kommande geografiska indelningen av driftdistrikten. Man tar i det nya organisationsförslaget stor hänsyn till länsgränserna. Herr Norling säger i sitt svar att han tycker att det är principiellt riktigt med en länsanpassning av distriktsgränserna. Jag tycker dock att det vore värdefullt om man kunde göra avsteg från en sådan gränsdragning åtminstone i de fall då t. ex. trafikströmmar och näringsgeografiska förhållanden talar för en annan gränsdragning. Många faktorer talar t. ex. för att norra Uppland, som jag berört i min interpellation, även i fortsättningen bör höra till Gävle-Dalaområdet. Många industrier i norra Uppland har dessutom sin övriga verksamhet förlagd inom Gävleregionen.

Om man sedan dessutom ändå kommer att låta åttonde driftdistriktet ha delar av sjätte distriktet på entreprenad, så understryker detta de funderingar man kan ha om gränsdragningen.

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. organisationen
vid SJ:s driftsavdel-
ningar*

I interpellationen har jag också tagit upp frågor om tidpunkten för genomförandet av det nya förslaget. Detta är något som statsrådet Norling undvikit att diskutera. Från SJ:s centralförvaltnings sida har man föreslagit att genomförandet skall ske i mitten av 1972. Man kan ifrågasätta om eventuella omflyttningar och förändringar på den korta tiden kan ske på ett ur personalens synpunkt tillfredsställande sätt. Det förefaller vara fråga om en mycket ryckig planering på mycket kort sikt. Detta kan skapa onödig osäkerhet och oro bland de anställda inom SJ. Distriktschefen i Gävle driftsdistrikt har också i sitt remissyttrande till centralförvaltningen anfört att genomförandet bör ske först den 1 januari 1973. Jag delar den uppfattningen och anser att man borde överväga att senarelägga genomförandet. Jag vill därför ställa följande fråga till herr Norling:

Är statsrådet beredd att verka för att man uppskjuter ikraftträdandet av organisationsförslaget?

I min interpellation tar jag också upp några frågor som berör södra Hälsingland. Bollnäs kommun har av SJ försökt få besked i vilken mån den berörs av den aktuella omorganisationen. Man har skrivit till SJ och fått svar. Man fick en PM. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att en kommun inte kan få ett tillfredsställande besked då det gäller organisationsförändringar som uppenbarligen berör en ort i kommunen. Jag tycker inte heller att det kan vara svårt för SJ att ge besked om det gäller 5 man eller 50 man eller om det inte berör någon personal alls. Bollnäs kommun har nu skrivit till kommunikationsministern, och jag hoppas att han i lugn och ro sätter sig och svarar på det brevet, så att kommunen får besked.

Herr Norling talar i sitt interpellationssvar om att det för de kommunala myndigheterna är en påtaglig fördel att ha nära och täckande kontakter med SJ:s lokala organisationsenheter. Jag vill därför ställa frågan: Är det inte då lämpligt att man från SJ:s sida är mer tillmötesgående mot kommuner som önskar besked, huruvida organisationsförändringar påverkar deras situation eller inte?

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det är klart att man skall ställa krav på statens järnvägar. Man skall ställa kravet på alla statliga verk och förvaltningar att de skall vara måna om att informera bl. a. kommunerna om förändringar som skall komma till stånd i den lokala eller regionala organisationen. Därom tror jag inte att herr Björk i Gävle och jag behöver ha några delade meningar. Frågan är närmast var gränsen skall gå.

Det sista som herr Björk tog upp föreställer jag mig rörde Bollnäs. I herr Björks interpellation till mig talas det om att Bollnäs skall mista sin platschef. Det skulle alltså framgent inte finnas någon platschef där. Huruvida det kan röra ytterligare någon man eller några är mig obekant, men enligt de uppgifter som nu finns skulle det väl när det gäller Bollnäs röra sig om platschefen i första hand. Man kan då fråga sig vad det innebär för Bollnäs att platschefen vid SJ slopas. Det innebär ju inte att den lokala servicen försämras — om det nu är servicen man tänker på. Tvärtom blir väl en förbättring möjlig genom att personal kan speciellt

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. organisationen
vid SJ:s driftsavdel-
ningar*

avdelas för kundtjänsten på de platser där det lokala kundunderlaget motiverar en sådan åtgärd. Man får genom besparingar på den administrativa sidan ekonomiska förutsättningar att satsa bl. a. på kundtjänsten.

Är det då antalet indragningar av tjänster kommunen vill ha besked om? Var skall gränsen gå för att informera kommunen om en personalindragning? Går den vid en man, går den vid fem eller var går gränsen? Skall vi ställa samma krav, herr Björk, på all privat företagssamhet, att om ett företag skall minska personalstyrkan med en man i en fabrik någonstans, så skall företaget vara skyldigt att underrätta kommunen om detta? Vi måste vara på det klara med vad vi talar om för storheter, när vi diskuterar detta. Har nu herr Björk klart besked om att mycket folk i Bollnäs eller någon annanstans dras bort från den här verksamheten, då blir diskussionen en annan än om det rör sig om en, två eller tre man. Jag vill inte nonchalera själva frågeställningen, men jag ifrågasätter om herr Björk vill hävda uppfattningen att SJ skall ha skyldighet att underrätta kommunen om det rör en enstaka person i ett stationssamhälle som Bollnäs, som vi för ögonblicket talar om, där det fortfarande trots allt finns hundratals anställda i statlig förvaltning.

Den här organisationsförändringen är planerad att i stort sett genomföras den 1 juli i år. Det har herr Björk sagt också. Men jag har inhämtat att om det skulle visa sig bli svårt att hinna med de aktuella personalomflyttningarna – och det gäller inte bara Bollnäs – så kommer SJ att förlänga genomförandeskedet i erforderlig omfattning. Det är heller ingenting nytt för SJ. Rationaliseringar och förändringar vid SJ av den här arten har genom åren alltid behandlats mycket generöst, sett ur personalsynpunkt, och man har aldrig tvekat att ge rådrum för personalen exempelvis vid omflyttningar. Jag har mig också bekant att det i denna fråga som i alla andra frågor sker mycket intima kontakter med den fackliga sidan som i förhandlingar och överläggningar steg för steg följer dessa frågor. Genom att således lägga samman sådana arbetsuppgifter som planering, resursdimensionering, om vi får kalla det så, ledning av den lokala driften och personaladministrativa rutiner kan man uppnå förbättringar vid SJ liksom vid alla andra företag.

Det leder mig, herr talman, fram till att knappast kunna dela herr Björks uppfattning att det är fråga om en ryckig planering. I så fall måste herr Björk på något vis konkretisera vari den ryckiga planeringen består i dessa sammanhang, innan vi kan föra en diskussion just ifrån dessa avsnitt.

Men till de konkreta frågorna, herr Björk! Visar det sig svårt att klara ut detta före den 1 juli kommer man från SJ:s sida inte att ha någon svårighet att förlänga genomförandeskedet. Är det fråga om en eller ett par tre eller fyra man på en sådan station som Bollnäs eller någon annan som kan bli föremål för en framtida förflyttning har jag svårt att se hur man rent generellt, som herr Björk tycks vilja tro, skulle ha en uppgiftsskyldighet ända ned till att det kunde gälla en enda man. Men jag kanske missuppfattade herr Björk på den punkten.

Måndagen den
15 maj 1972

Ang. en broförbindelse med Seskarö

Herr BJÖRK i Gävle (c):

Herr talman! Vad frågan gällde i t. ex. Bollnäs var kommunens önskemål att få veta vad indragningen av platschefen innebar. Innebär det att han själv åker till Söderhamn, eller innebär den att han tar ett antal tjänstemän med sig? Är det i så fall fem eller är det 25? Det är det kommunen begärt av SJ att få veta. Men man har inte fått besked om i vilken omfattning det berör kommunen. Jag menar att SJ bör kunna tala om att det berör så eller så många människor.

När det gäller tidpunkten tycker jag att svaret var positivt beträffande möjligheterna att förlänga tiden för genomförandet.

Vad beträffar den tredje frågan om att jag skulle konkretisera mitt tal om den ryckiga planeringen, så menar jag att om SJ centralt skickar ut ett brev den 2 mars och kräver svar inom 20 dagar och säger att det hela skall genomföras den 1 juli 1972, så är det ganska kort tid mellan genomförandet och den tidpunkt man har fått reda på det. Det var det som jag åsyftade med "ryckig planering".

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det tycks inte räda så stora meningsskiljaktigheter mellan herr Björk i Gävle och mig. Men det sista som rörde skriftväxlingen om förändringen gör mig tvingad fråga: Vem var det som fick det där brevet, och vad var det som man krävde svar på?

Herr BJÖRK i Gävle (c):

Herr talman! Enligt samtal som jag haft med kommunalborgmästaren i Bollnäs i dag gick brevet till SJ centralt. Man fick då som svar ett PM, men man nöjde sig inte med detta svar. Saken har diskuterats i kommunstyrelsen i Bollnäs, och man har nu skickat ett nytt brev till kommunikationsministern.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Ang. en broförbindelse med Seskarö

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Lövenborgs (vpk) den 2 maj framställda interpellation, nr 133, och anförde:

Herr talman! Herr Lövenborg har frågat mig om jag är beredd att medverka till att brobygget till Seskarö ges en så hög prioritet, att planering och byggande snabbt kan sättas i gång.

Som herr Lövenborg nämner i sin interpellation kommer under år 1972 inom vägverk och länsstyrelser att genomföras en revidering av flerårsplanerna för vägbyggandet. Därvid kommer – i enlighet med mina tidigare uttalanden – bygget av bron till Seskarö att ges högsta prioritet. Detta framstår som angeläget med hänsyn till en sådan förbindelses betydelse för befolkningen och näringslivet inom området.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Herr Lövenborg är förhindrad att själv ta emot statsrådets svar på interpellationen, och han har därför bett mig att göra det.

Jag börjar gärna med att tacka för svaret, som jag bedömer som positivt. Orden "högsta prioritet" tolkar jag så att brobygget i Seskarö skall tas upp i mera konkreta planer än den behovsplan för perioden 1971–1985 som upprättats av vägverket och som utgör en oprioriterad förteckning över projekt som kan bli aktuella under de närmaste 15 åren.

Eftersom brobygget beräknas kräva fem års byggnadstid vore det ändå av intresse att få veta hur statsrådet bedömer möjligheterna att få i gång planeringen så snabbt att brobygget kan stå klart före 1970-talets utgång. Detta är intressant inte minst med tanke på det som statsrådet säger allra sist i sitt svar om förbindelsens angelägenhet med hänsyn till den betydelse den har för befolkningen och för näringslivet inom detta område. I det sammanhanget framstår också broförbindelsen som betydelsefull för den framtida utvecklingen av den statliga industrin i området, nämligen ASSI:s träindustrier.

Broförbindelsens betydelse är vi alltså helt överens om. Statsrådets klart uttalade mening på den punkten finner jag mycket värdefull. Kunde statsrådet därutöver tidsmässigt precisera innehållet i orden "högsta prioritet" skulle svaret kanske ge just det besked som framför allt Seskaröborna hoppas på.

Än en gång tack för det i sak positiva svaret.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Vi är alltså överens i sak -- bron till Seskarö skall byggas så snart det över huvud taget är möjligt.

Jag har av vägverket inhämtat att arbetet med planering för en fast bro till Seskarö redan pågår. Man har klart för sig var bro- och vägförbindelsen i plan bör ligga. Bron kommer emellertid att beröra allmän farled. Vägförvaltningen i Norrbottens län avser att i år låta pröva frågan om farledens bibehållande och eventuella krav på framtida fri höjd. Vägverkets önskemål är en fast bro, som från vägtrafikens synpunkt är att föredra. När frågan om farleden är löst kan ett väg- och broförslag prövas enligt väglagens bestämmelser. Då återstår slutligen detaljprojektering med upprättande av arbetsritningar och vattendom för bron -- den vanliga handläggningen.

Samtidigt kommer man inte ifrån att återstående planeringsarbete måste bedömas som relativt omfattande och därmed ta viss tid i anspråk. Men på de direkta frågorna är jag ändå beredd att säga att ungefär fem års byggnadstid inklusive projektering är vad man får räkna med för närvarande. Själva byggandetiden för bron torde röra sig om två år.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag tror att de kompletterande uppgifter som kommunikationsministern nu har lämnat ger människorna i Seskarö och dem som har med industri och företagsamhet på den platsen att göra fastare mark att stå på, och jag är tacksam för det.

Nr 78

Måndagen den
15 maj 1972

Ang. en broförbindelse med Seskarö

En fast broförbindelse är självklart ett önskemål även för befolkningen, eftersom en färja ofta innebär svåra olägenheter, inte minst vår och höst när de boende har stora problem.

Jag tackar för de kompletterande uppgifterna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Ang. åtgärder för att skapa ett mänskligare vårdssamhälle

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Mundebos* (fp) den 14 april framställda interpellation, nr 119, och anförde:

Herr talman! Herr Mundebo har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att stimulera en utveckling mot ett mänskligare vårdssamhälle. Med anledning härav får jag anföra följande.

Under senare år har det framstått som alltmer angeläget att i takt med den ökade läkartillgången få till stånd en omstrukturerad av sjukvården. Detta kommer bl. a. till uttryck i den pågående utbyggnaden av långtidssjukvården och den decentraliserade öppna vården utanför sjukhusen liksom hemsjukvården och den sociala hemhjälpens. Att härigenom få till stånd en bättre balans mellan slutna och öppna vård samt mellan akutsjukvård och långtidssjukvård är ett viktigt led i den sjukvårdspolitiska målsättningen.

Genom prioriteringen av den öppna decentraliserade sjukvården har den mindre kostnadskrävande sjukvården vid läkarstationer och vårdcentraler ställts i förgrunden på ett helt annat sätt än tidigare. Basen i sjukvårdsorganisationen kommer framdeles att utgöras av sådana enheter med i regel flera läkare. Vi kommer därigenom att få väsentligt bättre möjligheter till en närhetsservice i fråga om sjukvården. Jag vill här också erinra om att det fr. o. m. år 1971 genom ändring i sjukvårdslagen är möjligt att anställa läkare vid sjukhus med skyldighet att helt eller delvis ha sin tjänstgöring förlagd utanför sjukhuset. Det är min avsikt att ytterligare förslag som syftar till att underlätta den öppna sjukvårdens utveckling skall läggas fram i en proposition till riksdagen senare i år.

En utbyggd öppen vård utanför sjukhusen och bättre tillgång till kvalificerad personal bör kunna skapa förutsättningar för ytterligare förbättringar även inom den sjukhusanslutna vården. Den genomgripande reformeringen av sjukvårdens personalutbildning är också av grundläggande betydelse för vår framtida sjukvård. Sjukvårdshuvudmännen har här gjort stora insatser, som det finns all anledning att påminna om. Dessa viktiga händelser på utbildningsområdet är av stor betydelse framför allt av två skäl. Det ena är att sjukvården därigenom börjar bli ett betydligt mera eftertraktat arbetsområde än tidigare. Och det andra är att vi genom det nya utbildningssystemet nu på allvar är på väg ut ur den gamla tidens hårda kategoriindelning av sjukvårdspersonalen — att vi här är på väg mot en utjämning av sjukvårdens personalstruktur som av många skäl är av mycket stor betydelse.

När det gäller de frågor beträffande omvårdnaden av patienten som

berörs i interpellationen vill jag understryka, att sjukvårdshuvudmännen i hög grad har sin uppmärksamhet riktad på sådana frågor. Bl. a. har man inom vissa landstingsområden gjort särskilda undersökningar bland patienterna för att få del av deras synpunkter på vårdinsatserna, lokalernas utformning och utrustning m. m. Avsikten är att resultaten skall läggas till grund för direkta åtgärder och beaktas i planeringsarbetet.

Sjukvårdshuvudmännen har vidare satt i gång en fortlöpande teoretisk och praktisk utbildning i arbets- och personalledning som ett led i utvecklingen mot en bättre vårdmiljö, innefattande en aktiv medverkan från patienternas sida. Utbildningen omfattar all personal inom sjukvården med direkt patientkontakt. Den syftar bl. a. till att påvisa sådana mänskligt sociala problem som kan uppkomma i en vårdssituation. Stor vikt tillmäts det växelspel som pågår mellan olika personalkategorier samt mellan patient och vårdpersonal och som aktivt kan inriktas mot att tillgodose den sjukes individuella behov.

Målet för denna utbildning, som vänder sig till läkare, sjuksköterskor, vårdbiträden, teknisk personal, terapeuter m. fl., är att personalen skall stärkas i sina möjligheter att förstå patientens reaktioner och upplevelser i sjukhusmiljön, att ge patienten och hans anhöriga information om vad som händer med honom under behandling och sjukhusvistelse.

De frågor som berörts i interpellationen är således på olika sätt föremål för uppmärksamhet och åtgärder, och självfallet är jag beredd att även i fortsättningen verka för sådana åtgärder av olika slag som är ägnade att skapa förutsättningar för en i alla avseenden god sjukvård.

Herr MUNDEBO (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att citera slutorden i en nyutkommen bok, "Sjukvård på 80-talet. Hur och hur mycket?". Där sägs:

"De alltid alltför stora kraven och de alltid alltför begränsade resurserna tvingar fram frågorna: Utnyttjar vi våra resurser effektivt? Satsar vi tillräckligt på hälso- och sjukvård? Har vi den hälso- och sjukvård vi förtjänar?"

Det är angelägna frågor, frågor som vi inte kan svara på. Vi talar då och då i riksdagen om hälso- och sjukvården. Vi har gjort det vid ett par tillfällen i år. Men det är debatter som rätt litet berör de allmänna målen, de konkreta avvägningarna mellan olika former av insatser, de finansiella och personella prioriteringarna. Så snart vi kommer in på sådana spørsmål brukar det heta att det är sjukvårdshuvudmännens uppgift att syssla med detta, att det är sjukvårdsdelegationen, socialstyrelsen, SPRI eller någon annan myndighet som sysslar med detta, en rad instanser *utom* just riksdagen. Enligt min mening borde det vara riksdagen som debatterar och tar ansvaret för ett samlat program för hälso- och sjukvården och näraliggande områden inom socialvården, ett program som skulle ange riktlinjerna för vården, vilka resurser vi skall satsa och till vilka sektorer, ange prioriteringar, mål och metoder.

Jag har i min interpellation tagit upp några aspekter inom detta stora frågeområde. Det gäller människans situation då hon är under vård, vad vi skall göra för att få ett mänskligare vårdssamhälle.

Det finns en rad skäl för att nu speciellt uppmärksamma de

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. åtgärder för
att skapa ett mänsk-
ligare vårdssamhälle*

aspekterna. Ett är att hälso- och sjukvården trots stora ekonomiska satsningar, trots goda insatser av personal, trots bra och välutrustade sjukhus, uppenbarligen inte fungerar bra. Vi möter fortfarande rapporter om otillräckliga resurser och om långa väntetider. Det gäller speciellt vissa vårdområden. Vi möter också rapporter om att många av dem som får vård känner sig sakna mänsklig kontakt och närhet på våra stora sjukhus. Detta är allvarliga rapporter. Vi måste få en vård som är effektiv – i den meningen att den som behöver vård också skall få den i rimlig tid och att den vård man får är bra, såväl medicinskt som socialt och mänskligt.

Ett annat skäl är kostnadsutvecklingen inom hälso- och sjukvården. Kostnaderna för sjukvård och sjukförsäkring beräknas under femårsperioden 1967–1972 stiga med 77 procent, från 8,6 till 15,3 miljarder kronor. Det stora problemet i dag är, säger många, inte hur sjukvården skall kunna *förbättra* utan hur den skall kunna *bevara* sin standard med rimliga kostnader. Sjukvården har ju svårare än andra att möta stigande kostnader med rationaliseringar. Sjukvårdshuvudmännen kommer att ställas inför allt starkare krav att begränsa kostnaderna. Det finns i den debattsituation som då kan uppkomma en risk för att människan och hennes behov kommer åt sidan. Samtidigt skulle kanske just en förändring av vårdmiljö och vårdssituation vara betydelsefull också i detta sammanhang; den skulle kunna medföra en effektivare och mänskligare vård till rimliga kostnader.

Ett tredje skäl är att vi behöver nya riktlinjer för den framtida utbyggnaden av hälso- och sjukvården. Vi har i Sverige flera sängar på akutsjukhus än andra jämförbara länder. Vi har också relativt stora sjukhus. Vi behöver en nyorientering, starkare satsning på hälsovård och förebyggande vård i vid mening, fortsatt utbyggnad av den öppna vården, kraftigare satsning på eftervård, bättre samordning av vårdinsatserna. Det kan sägas att detta är på gång. Ja, på långsam gång, och i en del avseenden är inte ens den långsamma gången påbörjad.

Herr talman! Det är den situationen som föranledde min fråga till socialministern: Vilka åtgärder avser socialministern att vidta för att stimulera en utveckling mot ett mänskligare vårdssamhälle? Jag menar att regeringen har ett betydande ansvar för att stimulera en utveckling i rätt riktning och att regeringen också har stora möjligheter att själv ta initiativ och genomföra åtgärder. Jag nämnde själv i ett tiotal punkter exempel på åtgärder för att få en sjukvård präglad av god mänsklig kontakt och omvårdnad åtgärder som i en del fall är beroende av beslut av regering och riksdag, i andra fall av beslut i landstingen men där socialministern skulle kunna stimulera, aktivera, verka pådrivande.

Socialministern säger i sitt svar i huvudsak tre ting:

1. Utbyggnaden av den öppna vården ökar möjligheterna till större tonvikt på närsjukvård.
2. Personalutbildning av olika slag pågår och tar bl. a. upp patienternas ställning i vårdssamhället.
3. Sjukvårdshuvudmännen är i gång med ett arbete för vidgat patientinflytande och större mänsklighet i vården.

Allt detta är bra. Men jag saknar i svaret en frisk vilja att ta egna initiativ, att driva utvecklingen mot ett vårdssamhälle där den enskilde står

i centrum.

Det finns flera sätt att beskriva en social verklighet. Ett är det sätt som socialministern nu - precis som så många gånger förr - använder. Det är att tala om reformarbete, om fortsatta förbättringar, om utredningar, om kommande förslag. Och bilden kan tecknas så. Den är i mycket riktig.

Men det finns också en annan bild, den som många människor har: de som väntar på att få vård, de som är under vård. Och den bilden är också riktig. I många rapporter, böcker, tidningsartiklar, brev etc. har vi fått en bild som måste oroa oss, som måste oroa också socialministern, som måste oroa socialministern så starkt att han inte kan nöja sig med att registrera vad olika instanser gör utan ständigt måste söka uppslag till nya åtgärder.

Och det saknas inte uppslag. Vi har i motioner fört fram en rad förslag om åtgärder för att få ett mänskligare vårdssamhälle. Det har gällt förslag om att patienter i högre grad än i dag skall få ha samma läkare. Det kan inte bli kontinuitet i vården, vi kan inte få en fast och mänskligt nära relation mellan patient och läkare om patienten skall ha olika läkare vid varje besök. Det har gällt förslag om vårdombudsmän och krav på inflytande för patienterna över dagliga rutiner och de många små ting som betyder mycket då man ligger på sjukhus, det har gällt förslag om vidgat inflytande för dem som är verksamma inom vården.

De svar som vi fått när dessa förslag har förts fram har ofta varit: Det pågår arbete på det här området, sjukvårdshuvudmännen är medvetna om problemet, utredningar är tillsatta, regering och riksdag behöver ingenting ytterligare göra.

Men de människor som i dag väntar på vård eller är under vård, som upplever verkligheten sådan den kan vara, de kan inte vara nöjda med att huvudmännen bara är medvetna om problemet, att utredningar är tillsatta. De vill att vi skall göra någonting nu. Och det borde också vi som är politiskt ansvariga vilja. Vi vill ju ge människor god vård och trygghet - då måste vi också försöka komma till rätta med de brister som ännu finns.

Och det är mycket som vi kan göra, kan göra utan att behöva satsa mera av pengar - ja, i flera fall t. o. m. kan göra och samtidigt spara pengar. Vi måste ta till vara de erfarenheter, synpunkter, idéer och uppslag som kommer fram i allmän debatt, i många värdefulla inlägg från människor i vårdssituation. Vi får inte heller avstå från politiska initiativ därför att en eller annan myndighet håller på att fundera. Vi kan göra åtskilligt nu. Vi kan prioritera närsjukvården, vi kan bevara möjligheterna till privatsjukvård, vi kan ändra organisationsformer så att vi kan få bättre kontinuitet i vården, vi kan förbättra utbildningen för sjukvårdens personal, vi kan vidga medinflytandet för patienter och anställda.

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret på interpellationen och för redovisningen av pågående insatser. Den redovisningen var värdefull. Men min fråga rörande socialministerns roll kvarstår: Vilka åtgärder vill *socialministern* vidta för att stimulera en utveckling mot ett mänskligare vårdssamhälle?

Nr 78

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. åtgärder för
att skapa ett mänsk-
ligare vårdssamhälle*

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. åtgärder för
att skapa ett mänsk-
ligare vårdssamhälle*

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag kan försäkra herr Mundebo att det pågår ett ständigt planerings- och reformarbete på sjukvårdens område. Det sker inte minst genom ett intimt samarbete och en konstruktiv samverkan mellan regeringen och sjukvårdens huvudmän. På den punkten skulle jag kunna redovisa en rad åtgärder som är planerade. Jag kanske får anledning att återkomma till det.

Riksdagen har upprepade gånger haft tillfälle att ta ställning till väsentliga reformförslag. År 1969 gällde det exempelvis den viktiga reformen om läkarutbildningen, och 1970 gällde det förändringarna inom sjukvårdslagen, för att här bara nämna ett par exempel. Vi befinner oss nu, herr Mundebo, mitt uppe i ett utomordentligt intressant och viktigt utvecklingsskede inom svensk sjukvård. När jag lyssnar till herr Mundebo och till en del av hans kolleger här i kammaren — vi har ju ändå fört åtskilliga sjukvårdspolitiska debatter under senare tid — har jag en känsla av att hela den i många avseenden djupgående förändringen inom svensk sjukvård på något sätt har gått dem förbi.

Vi skall väl inte här stjåla alltför mycket tid av riksdagen denna eftermiddag, men jag tillåter mig ändå säga några ord om bakgrunden för vårt arbete i dag när det gäller 1970-talets sjukvårdspolitiska utformning och målsättning. Jag vill då säga att 1960-talet var utomordentligt väsentligt just för 1970-talet. Det var nämligen då som vi fick ett enhetligt huvudmannaskap för hela sjukvården; psykiatri och den öppna sjukvården integrerades då med sjukvården i övrigt. Under det decenniet tillkom också regionsjukvården med dess kraftigt utökade resurser för specialistsjukvård. Det var också under den tiden som vi fick en tidsenlig lagstiftning för psykiatrisk vård samt likaså en modern lagstiftning beträffande omsorgerna om psykiskt utvecklingsstörda. Vi sammanförde också socialstyrelsen och medicinalstyrelsen i den nya socialstyrelsen, som fick helt andra planeringsresurser än tidigare. Vi byggde upp SPRI, det för staten och sjukvårdens huvudmän gemensamma planerings- och rationaliseringsinstitutet. Vi genomförde en kraftigt ökad läkarutbildning. Intagningen av medicine studerande var vid decenniets början ca 400 och låg vid dess slut på ungefär 1 000. Våra insatser där ger oss nu omkring 1 000 nya läkare om året under den närmaste femårsperioden och en fördubbling av antalet läkare under 1970-talet. Även när det gäller andra personalkategorier har utbildningskapaciteten ökat kraftigt. För tio år sedan — för att nämna ett exempel — utbildades 1 550 sjuksköterskor per år; nu är siffran uppe i 2 750.

Det var också under denna tid vi beslöt genomföra ett nytt system för läkarutbildningen — jag har nämnt att vi gick till riksdagen med förslaget 1969 — som ger samhället möjligheter att kanalisera de ökade läkarresurserna till de delar av landet och de områden av sjukvården där vårdbehoven är störst. Vid denna resursfördelning av våra sjukvårdstillgångar — liksom vid fördelningen av de tillgängliga investeringsresurserna på sjukvårdsområdet — har den psykiatriska vården och långtidsvården prioriterats tillsammans med framför allt den öppna, decentraliserade vården utanför sjukhusen. I anslutning härtill har sjukvårdslagstiftningen ändrats för att möjliggöra och påskynda just den öppna vårdens

utbyggnad.

Det var under denna tid vi genomförde den genomgripande reformeringen av sjukvårdens personalutbildning, vilken blir av grundläggande betydelse för sjukvården under hela 1970-talet.

Det var också då vi fattade beslut om den enhetliga läkarvårdsavgiften, som är av mycket stor betydelse, principiellt och praktiskt, då det gäller utbyggnaden av den offentliga öppna läkarvården.

Vi gjorde vidare insatser då det gällde åldringsvårdens utbyggnad. Jag vill erinra om regeringens förslag som innebar att vi steg för steg väsentligt kunnat förstärka resurserna på detta område. I dag får omkring 300 000 åldringar och handikappade social hemhjälp, vilket är en fördubbling jämfört med 1965. Under samma tid har vårdmöjligheterna i sjukhem och ålderdomshem ökat från 80 000 till 110 000 platser. Samtidigt sker en utbyggnad av nya öppna vårdformer och boendeformer för pensionärerna. Slutligen vill jag – utan att på något sätt göra denna redovisning fullständig – nämna att de förebyggande insatserna på ett helt annat sätt än tidigare ställts i centrum för planering och åtgärder.

Allt detta kommer självfallet, herr Mundebo, att ha grundläggande betydelse för sjukvårdens utveckling under 1970-talet. Vi har på detta sätt kommit en bit på väg i ett reformarbete inom hälso- och sjukvården samt åldringsvården som givetvis ständigt måste föras vidare. Problemen och uppgifterna är sannerligen många – det skall inte döljas. Inte minst inger kostnadsutvecklingen inom sjukvården bekymmer. Men dessa problem måste angripas genom konstruktiva insatser, framför allt genom en omstrukturering av sjukvården.

Herr talman! Jag kan inte frigöra mig från känslan av att denna utveckling, som är så viktig för 1970-talet, på något sätt gått i varje fall vissa folktopartistiska politiker förbi; man lever kvar i en något förstenad attityd. Samtidigt befinner vi oss mitt uppe i ett nytt utvecklingsskede, som visserligen innesluter många problem men som också ger oss nya möjligheter till konstruktiva insatser, inte minst genom den ökade personaltillgången och de ökade utbildningsresurserna.

Jag skall inte ta upp någon polemik i egentlig mening med herr Mundebo. Jag vill bara understryka att landstingen, inte minst genom huvudmannaskapsreformen, har ett övergripande ansvar för alla grenar av sjukvården i vårt land. Att landstingen därigenom har det närmaste ansvaret gentemot sina invånare för hela hälso- och sjukvården är naturligtvis av mycket stor betydelse. Landstingens förmåga att lösa dessa många gånger svåra uppgifter är, herr Mundebo, ett gott exempel också på den inneboende kraften i vår kommunala självstyrelse. Men det ligger naturligtvis i sakens natur att staten också har ett ansvar för den svenska sjukvården – för att den svenska sjukvården ges ett riktigt medicinskt och socialt innehåll, för att sjukvården skall komma alla landets invånare till godo på samma villkor och för att sjukvårdens resurser avvägs med hänsyn till samhällsekonomin.

Det är detta arbete, herr Mundebo, som vi står mitt uppe i.

Jag är medveten om – jag har sagt det många gånger – att inom sjukvården möter vi många problem, men det blir något ensidigt när man enbart tar fram de ting som säkerligen behöver ändras och förbättras. Det

Nr 78

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. åtgärder för
att skapa ett mänsk-
ligare vårdssamhälle*

finns också i den svenska sjukvården i dag så mycket av konstruktivt handlande, av uppbyggande verksamhet, som också bör tas fram.

Vi möter t. ex. frågan om sjukhusmiljön och dess betydelse. Som jag har gjort i mitt svar vill jag understryka att här säkerligen finns mycket att göra, men även det arbetet pågår. I detta arbete är inte minst personalorganisationerna och de på sjukhusen anställda positivt engagerade i vetskap om att allt detta betyder så mycket för de enskilda människorna som vistas på sjukhus. Jag skall inte gå in så mycket på detaljerna; jag har redovisat väsentliga avsnitt i mitt svar i vad gäller uppbyggnaden av denna verksamhet. Jag vill avsluta med att säga att vi, herr Mundebo, sannerligen har ett stort och konstruktivt reformprogram framför oss, och det är det vi skall arbeta efter.

Herr MUNDEBO (fp):

Herr talman! Socialministern gav en omfattande översikt över 1960-talets reformarbete: sociala reformer, sjukvårdsreformer, utbildningsreformer. Jag har inte mycket att tillägga till den översikten. Vi har i stort sett varit ense om huvudlinjerna i det reformarbetet. Vid några tillfällen har vi för vår del önskat reformer vidtagna tidigare eller annorlunda utformade, men i övrigt har det rätt enighet.

Jag tycker inte det är rätt att säga att den djupgående förändringen av svensk sjukvård har gått vare sig mig, kamrater i mitt parti eller inom andra partier förbi. Däremot vore det rätt att säga att trots att vissa reformer har beslutats i riksdagen har mycket av debatten gått riksdagen förbi. Hälso- och sjukvårdsfrågorna har nämligen i väsentlig utsträckning tagits upp inför andra fora, inom landstingen och i den allmänna debatten, men alltför litet här i riksdagen just därför att riksdagen inte fått dra upp huvudlinjerna, det samlade programmet för hälso- och sjukvårdens fortsatta utbyggnad.

När det gäller de fortsatta insatserna, vad vi skall göra inför 1970-talet, var socialministern mera kortfattad. Jag skall inte gå in i polemik — min avsikt med interpellationen var inte detta — utan jag är ute efter att få en bättre fungerande vård än den vi har i dag. Hur skall vi med de betydande vårdbehov som finns och med de knappa resurser vi har få en bättre fungerande vård och kunna skapa ett mänskligare vårdssamhälle? Trots det reformarbete som har skett kan vi konstatera att hälso- och sjukvården inte fungerar på det sätt som vi skulle önska.

Min fråga till socialministern blir fortfarande: Vilka åtgärder avser socialministern att vidtaga för att skapa ett mänskligare vårdssamhälle? Jag har såväl i interpellationssvaret som i det kompletterande svaret fått en bred orientering om bakgrunden till de insatser som görs av landstingen och av olika verk och myndigheter, men jag har fått en mycket knapphändig redogörelse för vad socialministern avser att nu ta för initiativ i syfte att stimulera och driva på utvecklingen och vilka nya idéer och uppslag han vill arbeta efter.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Att jag tillät mig redovisa en del av de väsentliga reformer som har ägt rum för ett antal år sedan berodde på att de har så

stor och principiellt grundläggande betydelse för utvecklingen under 1970-talet. Vi har med andra ord skaffat oss helt andra instrument än tidigare för konkreta aktiva insatser inom sjukvården. Det gäller självklart inte minst personalsidan. Den ökade utbildningen av läkare och övrig sjukhuspersonal har skapat andra förutsättningar än tidigare.

Herr Mundebo frågar vad jag avser göra för att vi skall kunna få till stånd vad han kallar ett mänskligare vårdssamhälle. Jag vill svara honom att det är detta vi arbetar med varje dag. Det sker naturligtvis i intim samverkan med sjukvårdens huvudmän och med landstingen, som har ett konkret ansvar ute på sjukhusfältet. Vi får tillfälle, herr Mundebo, att under höstriksdagen diskutera sjukvården med utgångspunkt i en utomordentligt viktig proposition, som då kommer att läggas på riksdagens bord och som jag också har omnämnt i mitt svar till herr Mundebo i dag. I denna proposition behandlas en rad för den fortsatta utvecklingen viktiga frågor.

Jag skall helt kort sammanfatta vad vi koncentrerar krafterna på. I 1970-talets hälso- och sjukvård måste vi ge de förebyggande insatserna i vidsträckt bemärkelse en mera framträdande plats. Det är ett arbete som vi står mitt uppe i. Vi måste fortsätta att utveckla de instrument som gör det möjligt för samhället att på ett effektivt sätt kanalisera de ökade läkarresurserna på de områden där vårdbehoven är störst, ett arbete som pågår. Vi måste genomföra en mera systematisk planering; även detta ett arbete vi är i full färd med att utföra. Vi måste fortsätta att förändra sjukvårdens struktur bl. a. genom en fortsatt utbyggnad av den öppna vården, vilket jag starkt har betonat här i dag. Vi måste tillse att prioriteringen av psykiatri- och långtidsvården fortsätter. Vi måste fortlöpande anpassa lagstiftningen och organisationen till denna utveckling.

I perspektivet på 1970-talet måste inte minst de förebyggande åtgärderna få en större tyngd. Hälsa och välfärd är två oskiljaktiga begrepp, och vi kan kanske vara överens om, herr Mundebo, att sjukvården och välfärden också hör ihop. Genom förebyggande insatser på samhällslivets skilda områden och även genom en social och ekonomisk utjämning kan vi motverka väldigt många av de problem vi möter i dag. Det är detta vi sysslar med, herr Mundebo, och vi gör det i ett arbete som är inriktat på att åstadkomma aktiva resultat nu.

Jag skall som sagt, herr talman, inte polemisera. Herr Mundebo påstår att vi har varit rörande överens om allt det som jag har redovisat här i dag. All right! Jag vill bara notera att varje fall jag inte alltid har upplevt folkpartiets bidrag i den här debatten som särskilt konstruktiva. Man har talat om modellsjukhus, särskilda projektgrupper, långsiktiga planer för hälsovården, höjning av ersättningen till privatläkarna, och önskemålet om en parlamentarisk utredning har varit återkommande. På nästan alla punkter slår man på något sätt in öppna dörrar. Det har gällt också kraven i motionerna i år därför att vi är redan i full färd med arbetet på de här områdena genom utredningar och genom en uppföljning av direkt konkreta verkställighetsplaner.

Herr talman! När herr Mundebo ställer frågan till mig vad jag tänker göra skulle jag bara vilja säga till honom: Vi befinner oss mitt uppe i detta

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. åtgärder för
att skapa ett mänsk-
ligare vårdssamhälle*

arbete, och om herr Mundebo inte helt har observerat detta – han har så många andra intressen – skulle jag gärna önska att han litet närmare studerade det som har skett och det som nu sker.

Herr MUNDEBO (fp):

Herr talman! Jag tackar socialministern för att han nu redovisade detta program och skulle vilja erinra honom, om han inte redan har observerat detta, att just de fyra fem konkreta handlingslinjer som han nämnde återfinns i folkpartiets sjukvårdsmotioner under 1960-talet. Vad jag nu skulle önska vore mer allvar när det gäller att genomföra programmet.

Låt mig bara stanna vid den första punkten: De förebyggande åtgärderna bör få en mer framskjuten plats. Vi har i riksdagen vid ett par tillfällen under detta år diskuterat just de frågorna, och då har riksdagsmajoriteten – i första hand regeringspartiet – avvisat förslag om att förbättra den allmänna försäkringen och på andra sätt öka resurserna för de förebyggande åtgärderna. Men mot bakgrund av den prioritering som nyss gjorts – detta var den första punkten av fyra fem på reformprogrammet – förutsätter jag att vi nästa år kan ta reformbeslut på just det här området.

Jag tycker att de nämnda punkterna är bra, men jag efterlyser mer långtgående förslag. Dessa har nämligen återfunnits i den allmänna debatten och är punkter varom partierna har varit rätt eniga under senare år. Vad vi nu har att göra är att gå vidare utöver detta, och då vill jag ha mer av initiativ, idéer och uppslag från socialministerns sida.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag har självfallet ingenting emot att folkpartiet mer eller mindre skriver av regeringens redan vidtagna åtgärder och ställer sig bakom dem, herr Mundebo. Jag noterar det!

Vi skall väl inte förlänga debatten alltför mycket, men det skulle vara mycket lockande, herr talman, att mer konkret gå in på de olika aktiviteter, de olika projekt, som i dag är aktuella inom svensk sjukvård. Jag sade att vi befinner oss i ett delvis nytt skede, och det ger oss delvis andra förutsättningar än tidigare. Men jag har ingalunda dolt att vi också möter problem. Jag har pekat på hur vi måste aktivisera de förebyggande insatserna över ett mycket stort och vitt fält. Där har vi mycket kvar att göra, och jag hälsar herr Mundebo välkommen i det arbetet. Där kan alla göra insatser. Vi håller på med den grundläggande omstruktureringen av svensk sjukvård – jag hoppas att herr Mundebo verkligen har observerat det – och det är ingen sak man gör över en natt. Det kommer att ta tid och arbete, och det kommer att kräva insatser av mycket stor omfattning. Men allt detta blir grundläggande för 1970-talets sjukvård.

Jag vill gärna stryka under vikten av att en sådan omstrukturering kommer till stånd, så att vi kan skapa större resurser för den decentraliserade öppna sjukvården och därigenom öppna bättre möjligheter för en närkontakt ute bland allmänheten. Det är oerhört viktigt. Det är det vi för närvarande sysslar med, herr Mundebo, i det vardagliga politiska sjukvårdsarbetet, och det är där sjukvårdshuvudmännen är

mycket engagerade. Vi får lov att på olika nivåer söka finna vägar för en omstrukturering av sjukvården. Vi har också skaffat oss - jag har betonat det - instrument för detta på ett annat sätt än tidigare.

En förutsättning för ett sådant framgångsrikt planeringsarbete är att man centralt kan tillhandahålla huvudmännen allmänt planeringsmaterial och riktlinjer när det gäller sådana frågor som exempelvis befolkningsutveckling, personalbehov, nivåstrukturering och förändringar i sjukdomspanoramat. Inte minst frågan om en konsekvent genomförd nivåstrukturering av sjukvården måste ges en framskjuten plats i detta planeringsarbete. Det gäller alla planeringsnivåer, från primärvården till den högspecialiserade vården på regionsjukhuset. Bl. a. i detta avseende bör man genom ett bättre faktaunderlag successivt och på lång sikt kunna nå fram till praktiska resultat av väsentlig betydelse också för sjukvårdens kostnadsutveckling, som herr Mundebo här vid flera tillfällen har berört.

Det är det arbetet som pågår i dag. Det är det arbetet som kommer att avsätta resultat i morgon. Det är det arbetet, herr Mundebo, som jag själv är engagerad i. Jag tror att det är ett väsentligt arbete för den svenska sjukvårdens utveckling under 1970-talet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkanden nr 25 och 28, justitieutskottets betänkande nr 11, lagutskottets betänkande nr 11, försvarsutskottets betänkande nr 15, socialförsäkringsutskottets betänkanden nr 23-25, socialutskottets betänkande nr 25, utbildningsutskottets betänkanden nr 25 och 26, jordbruksutskottets betänkanden nr 27-31 samt näringsutskottets betänkanden nr 27 och 28.

§ 10 Herr tredje vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle justitieutskottets betänkande nr 11 uppföras närmast efter lagutskottets betänkande nr 11.

§ 11 Anmälades och bordlades

Lagutskottets betänkanden:

Nr 8 i anledning av motion angående översyn av reglerna rörande förvaltning av gåva till omyndig

Nr 9 i anledning av motioner angående ändringar i giftermålsbalken m. m.

Näringsutskottets betänkande:

Nr 36 i anledning av motioner om statlig industriexpansion i Norrbotten och andra regioner med sysselsättningssvårigheter

Inrikesutskottets betänkande:

Nr 7 i anledning av i propositionen 1972:1 bilaga 13, inrikesdepartementet, gjorda framställningar rörande regional utveckling jämte motioner

Nr 78

Måndagen den
15 maj 1972

*Ang. åtgärder för ett
mänskligare vårdsam-
hälle*

Nr 78

Måndagen den
15 maj 1972

§ 12 Anmälades och bordlades följande motioner:

Nr 1699 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 1700 av herrar *Helén* och *Fälldin*

Nr 1701 av herr *Hermansson m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90 angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1972/73, m. m.

§ 13 Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades att följande enkla fråga framställts, nämligen *den 10 maj* av

Nr 212 Fru *Skantz* (s) till herr kommunikationsministern om en expertgrupp för frågor om färdväsendets anpassning till handikappades behov:

När avser statsrådet att tillkalla den av handikapputredningen i betänkandet "Bättre socialtjänst för handikappade" (SOU 1970:64) föreslagna expertgruppen för frågor om det allmänna färdväsendets anpassning till handikappades behov?

§ 14 Kammarken åtskildes kl. 15.04.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert